

Xalq qəzeti

Xalqın qəzeti!

№ 249 (30943) 25 noyabr 2025-ci il, çərşənbə axşamı

Gündəlik ictimai-siyasi qəzet

1919-cu ildən çıxır

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin İşlər İdarəsi

Milli əczaçılıq sənayesi genişlənir

Prezident İlham Əliyev dərman preparatları istehsalı müəssisəsinin açılışında

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Abşeron rayonunun Hökməli qəsəbəsində “Scandens Pharmaceutical Industries Ltd” MMC-nin dərman preparatları istehsalı müəssisəsinin açılışında iştirak edib.

İqtisadiyyat naziri Mikayıl Cəbbarov və baş direktor Kamran Həsənov dövlətimizin başçısına müəssisə barədə məlumat verdilər.

Beynəlxalq standartlara uyğun layihələndirilən müəssisə Almaniya, İsveçrə və İtaliyanın qabaqcıl texnologiya və avadanlıqları ilə təchiz olunub. İl ərzində müəssisədə antibiotiklər, diabetologiya, hepatologiya, kardiologiya, andrologiya, allergologiya və gastroenterologiya sahələrinə aid təxminən 800 milyon ədəd tablet və kapsul dərman preparatı istehsal olunacaq. İstehsal olunan məhsullar həm daxili bazara çıxarılacaq, həm də gələcəkdə ixrac ediləcək. Müəssisədə 120 iş yeri yaradılıb.

(ardı 2-ci səhifədə)

Sovetlərin “Orta Asiya”sından çağdaş Mərkəzi Asiyaya

Mərkəzi Asiya uzun illər beynəlxalq münasibətlərdə daha çox “postsovet periferiyası” kimi qəbul olunurdu. Moskvanın müəyyənəlməli təsiri, daxili iqtisadi asılılıqlar, sərhəd problemləri və institusional zəiflik regionun daxilində koordinasiyalı siyasi iradənin formalaşmasına mane olurdu. Lakin son 10 ildə bu mənzərə sürətlə dəyişir: əvvəllər “Orta Asiya” anlayışı sovet mirasının bir coğrafi təsviri idisə, indi artıq “birləşmiş Mərkəzi Asiya” öz regional kimliyi və strateji davranış modeli ilə meydana çıxır.

Ən diqqətçəkən yenilik isə C6 formatıdır – Mərkəzi Asiya ölkələri və Azərbaycanın formalaşdırdığı yeni subregional arxitektura. Yeni birlik həm tarixi, həm

siyasi, həm də iqtisadi baxımdan regionun ən mühüm transformasiya mərhələsini ifadə edir.

(ardı 3-cü səhifədə)

“Freedom House”u lobbicilik yönləndirir

Səhifə → 6

Vaşinqtonun güzəştli sülh təşəbbüsü

Səhifə → 15

V.Ə.Cəfərovun “Şərəf” ordeni ilə təltif edilməsi haqqında

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 23-cü bəndini rəhbər tutaraq **qərara alıram**:

Azərbaycan ədəbiyyatının inkişafında uzunmüddətli səmərəli fəaliyyətinə görə Vahid Əziz oğlu Cəfərov (Vahid Əziz) “Şərəf” ordeni ilə təltif edilsin.

İlham ƏLİYEV,

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 22 noyabr 2025-ci il

Avrasiyanın yeni təhlükəsizlik və rifah arxitekturası

Azərbaycanın tarixi qələbəsinin diplomatik çəkisi

Onilliklər boyunca Sovet imperiyasının süni sərhədləri ilə bir-birindən təəcib olunmuş, fərqli talelər yaşamağa məhkum edilmiş xalqlar tarixi yaddaşın və ortaq tale şüurunun diktəsi ilə möhtəşəm birləşmə prosesinə başlayıblar. Azərbaycan ilə Mərkəzi Asiya ölkələri arasındakı münasibətlər qarşılıqlı maraqlara söykənən, dərin strateji məzmun kəsb edən və bütün qitənin gələcək arxitekturasına təsir etməyə qadir hərtərəfli inteqrasiya mərhələsinə qədəm qoyub. Şahid olduğumuz yaxınlaşma ötəri siyasi konyunkturun məhsulu və ya sadəcə iqtisadi pragmatizmin nəticəsi deyil. Bu proses, əslində, oxşar postsovet keçmişinin ağırlı dərslərindən, suverenliyin qorunması namına aparılan çətin mübarizədən və qlobal nizamın yenidən formalaşdığı şəraitdə ortaq gələcək qurmaq zərurətindən doğan, soyuqqanlı şəkildə hesablanmış strateji seçimdir.

(ardı 3-cü səhifədə)

Zirzəmidə yuva salmış “cin” şüşədən necə çıxıb?

Səhifə → 8

“Sülh şüarları” “Sülh körpüsü”ndə

Səhifə → 5

Hindistanın Yunanıstan–Kipr–Ermənistan xəttində fəallığı

Səhifə → 4

Prezident İlham Əliyev dərman preparatları istehsalı müəssisəsinin açılışında

(əvvəli 1-ci səhifədə)

Dəyəri 74 milyon manat olan layihə özəl investisiya hesabına həyata keçirilib. Şirkət İqtisadiyyat Nazirliyi tərəfindən verilmiş investisiya təşviqi sənədi hesabına idxal olunan avadanlıqlara görə 6,5 milyon manat güzəşt əldə edib.

Müəssisənin fəaliyyətə başlaması Azərbaycanın əczaçılıq sənayesində yeni inkişaf mərhələsi kimi qiymətləndirilir. Burada xammaldan hazır məhsula qədər dərman preparatlarının istehsalının bütün mərhələləri həyata keçiriləcək. Yeni müəssisə ölkəmizdə əczaçılıq sənayesinin inkişafına və yerli istehsalın güclənməsinə töhfə verəcək. Yerli və beynəlxalq tələblərə cavab verən rəqəbatqəbiliyyətli məhsulların istehsalı ölkəmizin ixrac imkanlarını da genişləndirəcək.

Müəssisə, eyni zamanda, əczaçılıq sahəsində peşəkar kadrların hazırlanması və

əməli bacarıqların inkişafı üçün baza rolunu oynayacaq. “Scandens Pharmaceutical Industries Ltd” MMC, Azərbaycan Tibb Universiteti, Macarıstanın Peç Universiteti və “Panon Pharma” şirkəti arasında imzalanmış dördtərəfli Memorandum çərçivəsində burada əczaçı və qeyri-əczaçı ixtisasları üzrə qısa və uzunmüddətli təlim və təcrübə proqramlarının həyata keçirilməsi nəzərdə tutulub.

Prezident İlham Əliyev müəssisəni işə saldı.

Müəssisənin damında ümumi gücü 450 kVt/saat olan 710 ədəd Günəş paneli quraşdırılıb ki, enerji sərfiyyatının, təxminən, 40 faizi bu panellər vasitəsilə ödənəcək.

AZƏRTAC

Türk Dövlətləri Təşkilatına üzv ölkələrin qeyri-hökumət təşkilatlarının həmrəylik forumunun iştirakçılarna

Hörmətli forum iştirakçıları!

Sizi Türk Dövlətləri Təşkilatına üzv ölkələrin qeyri-hökumət təşkilatlarının həmrəylik forumunda ürəkdən salamlayıram.

Türk dövlətlərinin artan potensialı və global müstəvidə gündən-günə güclənən mövqeyi daha iddialı məqsədlərin qarşısına qoyulmasını, birgə səylərin artırılmasını, bütün sahələrdə əməkdaşlığın dərinləşdirilməsini, çevik mexanizmlərin yaradılmasını zəruri edir. İlk dəfə keçirilən Türk Dövlətləri Təşkilatına üzv ölkələrin qeyri-hökumət təşkilatlarının həmrəylik forumu bu istiqamətdə atılmış mühüm addımdır.

Regionda və dünyada sülh, təhlükəsizlik, sabitlik, tərəqqi ideyalarına sadiq olan dost və qardaş xalqlarımızı ortaq etnik köklər, tarix, dil, mədəniyyət, ənənələr və dəyərlər möhkəm bir ailə kimi birləşdirir, türk dövlətlərinin vahid güc mərkəzi kimi çıxış etməsini şərtləndirir.

Azərbaycan Türk Dövlətləri Təşkilatına hazırda sədrlik edən ölkə kimi üzv ölkələrin vətəndaş cəmiyyəti təsisatları arasında da ic-

timai kommunikasiyanın gücləndirilməsinə çalışır. Bu günlərdə Bakıda Türk Dövlətləri Təşkilatına üzv ölkələrin Qızıl Aypara Cəmiyyətləri Prezidentlər Şurasının iclasının keçirilməsi, QHT-lərin indiki həmrəylik forumu və ardınca TDT-nin media və informasiya üzrə məsul nazirlərinin və yüksək vəzifəli rəsmilərinin növbəti toplantısı bu sahədə aparılan işlərin miqyasını və çoxşaxəli xarakterini nümayiş etdirir.

Bu gün Türk dünyası özünün yüksəlmiş dövrünü yaşayır. Beş il əvvəl qazandığımız Qarabağ Zəfəri türk xalqlarının ümumi sevinci və qürur mənbəyidir. İnanıram ki, hazırda yenidən qurulan Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonları, açılacaq Zəngəzur dəhlizi türk dövlətləri arasında əməkdaşlığın inkişafında və möhkəmlənməsində mühüm rol oynayacaqdır.

Azərbaycan Türk Dövlətləri Təşkilatına üzv ölkələrlə ikitərəfli və çoxtərəfli əsasda QHT-lər üçün tarix, mədəniyyət, ekologiya, iqlim siyasəti və digər sahələrdə ortaq grant müsabiqələri elan etməyə, qarşılıqlı kom-

munikasiyanı gücləndirən layihələri dəstəkləməyə hazırdır.

2026-cı ildə 100 illiyi keçiriləcək Birinci Türkoğlu Qurultayın türk xalqlarının mədəni inteqrasiyası məsələləri ilə bağlı yarımçıq qalmış işlərinin QHT-lərin yaxından iştirakı ilə müasir çağırışlara uyğun davam etdirilməsi də xüsusi aktualıq kəsb edir.

Türk dünyası QHT-lərinin BMT və digər beynəlxalq təsisatlar çərçivəsində birgə, koordinasiyalı fəaliyyəti, vahid platformada birləşməsi ümumi işimizə və məqsədlərimizə böyük töhfə verə bilər.

Öminəm ki, forum zamanı quracağımız əməkdaşlıq əlaqələri Türk dünyasında həmrəyliyin, birliyin və ölkələrimiz arasında münasibətlərin daha da möhkəmlənməsinə xidmət edəcəkdir.

Sizi bir daha Azərbaycanda salamlayıram, forumun işinə uğurlar arzulayıram.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
Bakı şəhəri, 24 noyabr 2025-ci il

“Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Türkiyə Respublikası Hökuməti arasında statistika sahəsində Anlaşma Memorandumu”nun təsdiq edilməsi haqqında

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 17-ci bəndini rəhbər tutaraq **qərara alıram**:

1. 2025-ci il oktyabrın 3-də Ankara şəhərində imzalanmış “Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Türkiyə Respublikası Hökuməti arasında statistika sahəsində Anlaşma Memorandumu” təsdiq edilsin.

2. Bu Fərmanın 1-ci hissəsində göstərilən Anlaşma Memorandumu qüvvəyə mindikdən sonra Azərbaycan Respublikasının Dövlət Statistika Komitəsi onun müddəalarının həyata keçirilməsini təmin etsin.

3. Azərbaycan Respublikasının Xarici İşlər Nazirliyi Anlaşma Memorandumunun qüvvəyə minməsi üçün zəruri olan dövlət-

daxili prosedurların yerinə yetirdiyi barədə Türkiyə Respublikası Hökumətinə bildiriş göndərsin.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
Bakı şəhəri, 24 noyabr 2025-ci il

Azərbaycan Respublikası Prezidenti Administrasiyasının Vətəndaş Qəbulu Mərkəzində 2025-ci ilin dekabr ayında vətəndaşların qəbulu cədvəli

Qəbulu aparan şəxs	Qəbul günü
Azərbaycan Respublikası Prezidentinin köməkçisi – Azərbaycan Respublikası Prezidenti Administrasiyasının İqtisadi siyasət və sənaye məsələləri şöbəsinin müdiri Əmirov Natiq Ərziman oğlu	1
Azərbaycan Respublikası Prezidenti Administrasiyasının Siyasi partiyalar və qanunvericilik hakimiyyəti ilə əlaqələr şöbəsinin müdiri Vəliyev Ədalət Məqsəd oğlu	1
Azərbaycan Respublikası Prezidentinin köməkçisi – Azərbaycan Respublikası Prezidenti Administrasiyasının Ərazi-təşkilat məsələləri şöbəsinin müdiri Nəğdəliyev Zeynal Səfər oğlu	2
Azərbaycan Respublikası Prezidentinin köməkçisi – Azərbaycan Respublikası Prezidenti Administrasiyasının Hüquq mühafizə orqanları ilə iş şöbəsinin müdiri Ələsgərov Fuad Murtuz oğlu	3, 17
Azərbaycan Respublikası Prezidenti Administrasiyasının Humanitar siyasət, diaspor, multikulturalizm və dini məsələlər şöbəsinin müdiri Əliyeva Fərah Şirməmməd qızı	4
Azərbaycan Respublikası Birinci vitse-prezidentinin Katibliyinin rəisi Həsənov Altay Tofiq oğlu	5, 12, 26
Azərbaycan Respublikası Prezidentinin köməkçisi – Azərbaycan Respublikası Prezidenti Administrasiyasının Dövlət nəzarəti məsələləri şöbəsinin müdiri Həsənov Kərəm Əvəz oğlu	5
Azərbaycan Respublikası Prezidenti Administrasiyasının Hərbi məsələlər şöbəsinin müdiri Seyidov Fərid Mirmufid oğlu	8
Azərbaycan Respublikası Prezidentinin köməkçisi – Azərbaycan Respublikası Prezidenti Administrasiyasının İqtisadi məsələlər və innovativ inkişaf siyasəti şöbəsinin müdiri Mövsümov Şahmar Arif oğlu	9
Azərbaycan Respublikası Prezidentinin köməkçisi – Azərbaycan Respublikası Prezidenti Administrasiyasının Xarici siyasət məsələləri şöbəsinin müdiri Hacıyev Hikmət Fərhad oğlu	10
Azərbaycan Respublikası Prezidenti Administrasiyasının Dövlət qulluğu və kadr məsələləri şöbəsinin müdiri Məcidov Tələt Tahir oğlu	11
Azərbaycan Respublikası Prezidenti Administrasiyasının Gənclər siyasəti və idman məsələləri şöbəsinin müdiri Məmmədəliyev Yusuf Ülfət oğlu	12
Azərbaycan Respublikası Prezidentinin mətbuat katibi	15
Azərbaycan Respublikası Prezidenti Administrasiyasının Qeyri-hökumət təşkilatları ilə iş və kommunikasiya şöbəsi	15
Azərbaycan Respublikası Prezidenti Administrasiyasının Vətəndaşların müraciətləri ilə iş şöbəsinin müdiri İsmayilov Süleyman Abbas oğlu	16
Azərbaycan Respublikası Prezidenti Administrasiyasının Hüquq mühafizə orqanları ilə iş şöbəsinin Əfv məsələləri sektoru	18
Ağdam, Füzuli və Xocavənd rayonlarında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin xüsusi nümayəndəsi Hüseynov Emin Zəmin oğlu	19
Laçın rayonunda Azərbaycan Respublikası Prezidentinin xüsusi nümayəndəsi Məmmədov Məsim Əhməd oğlu	22
Xankəndi şəhərində, Ağdərə və Xocalı rayonlarında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin xüsusi nümayəndəsi Yusubov Elçin Mustafa oğlu	23
Kəlbəcər rayonunda Azərbaycan Respublikası Prezidentinin xüsusi nümayəndəsi Hacıyev Bəşir Qüdrət oğlu	24
Şuşa rayonunda Azərbaycan Respublikası Prezidentinin xüsusi nümayəndəsi Karimov Aydın Zöhrab oğlu	25
Azərbaycan Respublikası Prezidenti Administrasiyasının Qanunvericilik və hüquq siyasəti şöbəsinin müdiri Karimov Gündüz Hacı oğlu	26
Cəbrayıl, Qubadlı və Zəngilan rayonlarında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin xüsusi nümayəndəsi Hacıyev Vahid Rəsim oğlu	26
* * *	
Azərbaycan Respublikasının Təhlükəsizlik Şurası Azərbaycan Respublikası Təhlükəsizlik Şurasının katibi Usubov Rəhil İdris oğlu	26

Qeyd: Vətəndaşlar Azərbaycan Respublikası Prezidenti Administrasiyasının Vətəndaş Qəbulu Mərkəzində qəbul olunurlar. Ünvan: Bakı şəhəri, Nərimanov rayonu, Zaur Nudirəliyev, 79. Qəbula yazılış qəbul gününə ən gec 1 iş günü qalmış dayandırılır. Qəbul saat 14:00-dan başlayır. Əlaqə üçün: Çağrı Mərkəzi – 1111.

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin Aparatında 2025-ci ilin dekabr ayında vətəndaşların qəbulu cədvəli

Qəbulu aparan şəxs	Qəbul günü
Baş nazirin birinci müavini Eyyubov Yaqub Abdulla oğlu	1
Baş nazirin müavini Mustafayev Şahin Abdulla oğlu	2
Baş nazirin müavini Şərifov Samir Rəuf oğlu	3
Aparatın rəhbəri Məmmədov Rəfət Tofiq oğlu	4
İqtisadiyyat şöbəsinin müdiri Həsənova Sevinc Telman qızı	5
Xarici iqtisadi əlaqələr şöbəsinin müdiri Rüstəmli Ruslan Rüstəm oğlu	30
Beynəlxalq əməkdaşlıq şöbəsinin müdiri Paşayev Zakir İlqar oğlu	9, 23
Hüquq və qanunvericilik şöbəsinin müdiri Qasımlı Xəlid Akif oğlu	10, 24
Sosial məsələlər şöbəsinin müdiri Rəhimov Niyazi Süleyman oğlu	11, 25
Humanitar məsələlər şöbəsinin müdiri Həbibbəyli Ərəsti İsa oğlu	12, 26
Sənaye və energetika şöbəsinin müdiri Hacızadə Elşən Mahmud oğlu	15
Aqrar və ekologiya şöbəsinin müdiri Qasımov Lətif Cəfər oğlu	16
Regionların inkişafı şöbəsinin müdiri Məcidov İlkin Sabir oğlu	17
Tikinti, şəhərsalma və kommunal təsərrüfat şöbəsinin müdiri Mustafayev Fəyruz Rəvayət oğlu	18, 29
Nəqliyyat, kommunikasiya və innovasiya şöbəsinin müdiri Pənahov Musa Sədi oğlu	19
Təhlükəsizlik, müdafiə və səfərbərlik şöbəsinin müdiri Məmmədov Anar Rəhim oğlu	8, 22

Qeyd: Vətəndaşlar Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabineti Aparatının Qəbul otağında qəbul olunurlar. Ünvan: Bakı şəhəri, Səbail rayonu, Lermontov küçəsi, 68. Qəbula yazılış qəbul gününə ən gec 1 iş günü qalmış dayandırılır. Qəbul saat 14:00-dan başlayır. Əlaqə üçün: (012) 492-19-23, (012) 492-88-96.

Hindistanın Yunanistan–Kipr–Ermənistan xəttində fəallığı

Azərbaycan və Türkiyə üçün yeni geosiyasi çağırışlar

Son dövrlərdə Hindistanın Aralıq dənizi və Cənubi Qafqaz istiqamətində diplomatik fəallığının artması regionun geosiyasi mənzərəsində yeni dinamikanın formalaşmasına gətirib çıxarır. Yeni Dehli Yunanistan, Kipr və Ermənistanla münasibətlərini sürətlə genişləndirir ki, bu da həm Türkiyə, həm də Azərbaycan üçün strateji baxımdan diqqətlə izlənməli bir tendensiyaadır.

Hindistanın bu siyasətinin arxasında iki əsas məqsəd dayanır. Ölkə bir tərəfdən Türkiyə–Azərbaycan–Pakistan üçtərəfli əməkdaşlığının intensivləşməsi nəticəsində yaranan geosiyasi üstünlüyə əks balans yaratmağı, digər yandan Aralıq dənizində Yunanistan və Kiprlə yaxınlaşmaqla, Avropa İttifaqına siyasi giriş imkanlarını artırmağı, Cənubi Qafqazda isə Ermənistan üzərindən yeni təsir mexanizmi formalaşdırmağı hədəf seçir. Bu strategiyanın ortaq cəhəti hər üç ölkənin Türkiyəyə münasibətlərindəki mövcud problemlərlə bağlıdır.

Onu da qeyd edək ki, Hindistan–Ermənistan əməkdaşlığının diqqətçəkən tərəfi İrəvanın Hindistan silahlarına çıxışının genişlənməsidir. Ermənistan son illərdə bu ölkədən raket sistemləri, artilleriya vasitələri, radar və müşahidə texnologiyaları əldə edib. Hindistan tərəfindən İrəvana tədarük olunan raket sistemləri daha mobil radar stansiyaları Ermənistanın sərhəd xəttində yerləşdirilib. Bu silahlanma regionda güc balansını dəyişdirməyə də, Zəngəzur istiqamətində gərginliyin artması ehtimalını gücləndirir. Ermənistanın Yunanistan və Hindistanla qurduğu əlavə platforma onun xarici siyasi təminat axtarışlarında riskli davranışların artmasına zəmin yaradır. Bu, Azərbaycanın sərhəd təhlükəsizliyi və hərbi modernləşmə strategiyası üçün diqqətlə izlənilməsi vacib olan faktordur.

Aralıq dənizində baş verən proseslər də əhəmiyyətliədir. Yunanistan və Kipr uzun illərdir Türkiyəyə qarşı diplomatik və hüquqi təzyiq alətləri inkişaf etdirir. Hindistanın bu xəttə qoşulması həmin cəbhənin beynəlxalq dəstək imkanlarını artırır ki, bu da Türkiyənin Aralıq və Egey dənizlərində siyasətini daha mürəkkəb bir diplomatik şəraitlə üzləşdirir. Məsələn, Türkiyə ABŞ-dan Hindistana 6 ədəd “AH-64E Apache” helikopterinin öz hava mə-

kanından keçidinə mane olaraq tədarük zəncirində ciddi məhdudiyyət yaradıb. Bu addım yalnız Hindistanın silah tədarükünü çətinləşdirmir, eyni zamanda, Türkiyənin geosiyasi mövqeyini sərt şəkildə ifadə edir. Hindistanın Yunanistan, Kipr və Ermənistanla yaxınlaşması yalnız müdafiə siyasəti ilə bağlı deyil, Ankara üçün strateji təzyiq mexanizmləri yaratmaq məqsədini də daşıyır. Bu yeni realılıq Azərbaycan üçün də diqqətlə izlənməli bir prosesdir, çünki Azərbaycan–Türkiyə strateji əməkdaşlığı vahid təhlükəsizlik məkanını əhatə edir və bu əməkdaşlıq ölkəmizin diplomatik və hərbi mövqeyini birbaşa gücləndirir.

Azərbaycanın Hindistanla münasibətləri həmçinin Pakistanla əlaqələrlə də bağlıdır. Hindistanın bölgədə anti-Pakistan siyasətinin təsiri hələlik məhduddur, lakin Azərbaycan–Pakistan hərbi-siyasi əməkdaşlığı və Azərbaycanın Qəşmirə bağlı Pakistan mövqeyini dəstəkləməsi Yeni Dehlinin ehtiyatlı davranmasına səbəb olur. Bu baxımdan Azərbaycan–Hindistan iqtisadi əlaqələrinin uzunmüddətli potensialı, siyasi dialoqun ardıcıl xarakteri və regional layihələrdə ortaq maraqların münasibətlərin tam şəkildə pisləşməsinin qarşısını alır. Enerji və nəqliyyat sahəsində Hindistanın alternativ yollar axtarması müəyyən rəqəbat yaratsa da, Azərbaycanın mövcud tranzit üstünlüyü hələ də güclüdür. Rəsmi İrəvan Asiya və Hindistan məhsullarının Avropa bazarına Ermənistan üzərindən daşınması üçün çalışır və tez-tez Hindistan rəsmiləri ilə görüşlər keçirir. Lakin İran və Hindistanın rəsmi İrəvanla tərəfdaşlığına baxmayaraq, bu ölkələr Ermənistan marşrutunu hələ yekun qərar olaraq seçməyiblər. Digər tərəfdən, Rusiya Şimal–Cənub nəqliyyat dəhlizinin Azərbaycandan keçməsinə maraqlıdır və bu, Bakı üçün strateji manevar imkanları

nı qoruyur, ölkəmizin regiondakı iqtisadi nüfuzunu artırır. Bu da kənar təsirləri zəiflədir.

Ona görə də Hindistanın regiondakı anti-Pakistan siyasətinin Azərbaycanla münasibətlərə təsiri hələlik məhduddur, lakin nəzərə alınmalıdır. Bakı ilə İslamabad arasında dərinləşən hərbi-siyasi əməkdaşlıq və Azərbaycanın Qəşmirə bağlı Pakistan mövqeyini dəstəkləməsi Hindistanın Azərbaycanın bəzi sahələrdə, xüsusən də yüksək texnologiyalar və logistika üzrə əməkdaşlıq layihələrində ehtiyatlı davranmasına səbəb olur. Bununla belə, Azərbaycan Hindistanın Cənubi Qafqazdakı əsas ticarət tərəfdaşlarından biri olaraq qalır. Mövcud fikir ayrılıqlarına baxmayaraq, tərəflər qarşılıqlı fayda gətirən əməkdaşlıq formatlarını genişləndirməyə çalışırlar ki, bu da əlaqələrin konstruktiv və gələcəyə yönəlməsi olduğunu göstərir.

Onu da qeyd edək ki, münasibətlərin pisləşməsinin qarşısının alınmasında həyata keçirilən strategiyanın rolu böyükdür.

Azərbaycanın bu sahədə strategiyası bir neçə əsas prinsip üzərində qurulur. Birincisi, Azərbaycan–Türkiyə–Pakistan əməkdaşlığı balanslı saxlanılır və anti-Hindistan bloku deyil. İkincisi, Azərbaycan–Hindistan iqtisadi əlaqələri, xüsusən energetika, investisiya və informasiya texnologiyaları sahələrində genişləndirilir. Üçüncüsü, Ermənistanın silahlanma prosesinə cavab olaraq, Azərbaycanın sərhəd təhlükəsizliyi və hərbi texnologiyaları modernləşdirilir. Dördüncüsü, Türkiyənin regionda artan gərginliklər fonunda Azərbaycanla diplomatik həmrəyliyi strateji əhəmiyyət daşıyır. Bu baxımdan Bakı–Ankara hərbi və siyasi əməkdaşlığı artıq region üçün nümunəyə çevrilib. Cənubi Qafqazdakı vəziyyət, Ermənistanla normallaşma prosesi və strateji layihələrdə koordinasiyanın davam etdirilməsi bu əməkdaşlığın əhəmiyyətini daha da artırır. Azərbaycanın müdafiə qabiliyyətinin gücləndirilməsi regionda təhlükəsizlik balansını qorumağa imkan verir və heç bir dövlətə qarşı, o

cümlədən Hindistana qarşı yönəlməyib.

İndiki şəraitdə isə ekspertlər Azərbaycanla Türkiyə arasında əməkdaşlığa önəm verməyin vacib olduğunu vurğulayırlar. **Beynəlxalq Münasibətlərin Təhlili Mərkəzi İdarə Heyətinin sədri Fərid Şəfiyev** Azərbaycan–Türkiyə Beyin

Mərkəzlərinin Birinci Şuşa Forumunda deyib: “Bir sıra istiqamətlər var ki, burada biz Türkiyə ilə sıx şəkildə əməkdaşlıq etməliyik. Hazırkı mərhələdə maksimum çalışmalıyıq ki, siyasətin əsas elementləri bir-birinə bənzər olsun. Cənubi Qafqazdakı vəziyyət, Ermənistanla normallaşma prosesi davam edir. Bu yaxınlarda Ermənistan vətəndaş cəmiyyəti nümayəndələri Azərbaycana gəlib. Ermənistanda indi sülhdən danışırırlar, ancaq bunun arxasında da Azərbaycanın qələbəsi dayanır. Bu qələbə olmasaydı, onlar sülhdən danışmazdılar. 2019-cu ildə Ermənistanın lideri “Qarabağ Ermənistandır” deyirdi. Bunları unutmmaq olmaz”.

Beləliklə, Hindistanın Yunanistan–Kipr–Ermənistan xətti ilə yaxınlaşması regional geosiyasətdə daha mürəkkəb balansın formalaşmasına işarədir. Bu, Azərbaycan və Türkiyə üçün birbaşa təhlükə yaratmasa da, ağıllı və soyuqqanlı diplomatik addımlar tələb edir. Hazırda Azərbaycan düzgün strateji planlama və hərbi-modernləşmə proqramları ilə riskləri məhərətlə idarə edir. Həm mövcud təhdidləri minimal səviyyəyə endirir, həm də regional liderlik mövqeyini gücləndirir.

Pünhan ƏFƏNDİYEV
XQ

Paşinyan qətiləşdirir – Ermənistana yeni konstitusiyaya!

“Əsas qanun” yolunda parlament seçkiləri sınağı

Niyə yeni konstitusiyaya, konstitusion dəyişikliklər yox? Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan dövlət qulluqçularının iştirakı ilə keçirilmiş toplantıdakı çıxışında suala cavab verməyə çalışıb və fikrini əsaslandırılıb. Yazımızda onun bu baxımdan nələri vurğuladığına diqqət yetirəcəyik. Ancaq əvvəlcə bir neçə məqamın üzərində dayanacaq.

*

Birinci məqam odur ki, Ermənistanda konstitusiyaya dəyişikliyi məsələsi həmişə qabardılıb. Son dövrlər bu, daha çox Azərbaycanın tələbi şəklində müzakirəyə çıxarılmaqdadır və məsələdə məntiq var. Çünki ölkəmiz artıq neçə müddətdir ki, erməni əsas qanununa dəyişikliklərin vacibliyini Cənubi Qafqazdakı sülh mühtitinin etibarlılıq təminatı baxımından ödə çəkməkdədir. Azərbaycan rəsmiləri, o cümlədən Prezident İlham Əliyev mütəmadi olaraq bildirir ki, Ermənistan konstitusiyasında Azərbaycanı qanun qarşı ərazi iddiası var.

Məlum olduğu kimi, Ermənistan konstitusiyası ölkənin 1990-cı ildə qəbul edilmiş İstiqlaliyyət Bəyannaməsindən istinad yükünə malikdir. Həmin bəyannamənin preambulasında isə bildirilir ki, Ermənistan SSR Ali Soveti eyni zamanda bu qurumun və “Dağlıq Qarabağın Milli Şurasının “Ermənistan SSR və Dağlıq Qarabağın yenedən birləşməsi haqqında” 1 dekabr 1989-cu il tarixli birgə qərarına əsaslanaraq” müstəqil dövlətin yarandığını bəyan edir. Sənəddə, həmçinin, “Ermənistan Respublikasının 1915-ci ildə Osmanlı Türkiyəsində və Qərbi Ermənistanda ermənilərin soyqırımının beynəlxalq səviyyədə tanınması işini dəstəklədiyi” vurğulanır.

Göründüyü kimi, “Dağlıq Qarabağ” ifadəsi Azərbaycana, “Qərbi Ermənistan” ifadəsi isə Türkiyəyə qarşı ərazi iddiasıdır. Azərbaycan dövləti bu kimi halların yolverilməzliyini bildirir və Ermənistanla yekun sülh müqaviləsinin imzalanması üçün sözügedən müddəaların aradan qaldırılması şərtini irəli sürür. Digər tərəfdən, rəsmi İrəvan “erməni soyqırımı”nın beynəlxalq miqyasda tanınmasının ölkənin xarici siyasət prioritetindən çıxdığını açıqlayır. Deməli, mənasız iddialarla vidalaşmağın vaxtı çatıb. Bunun yolu isə erməni əsas qanununun İstiqlaliyyət Bəyannaməsi buxovundan qurtulmasından keçir.

İkinci məqam odur ki, baş nazir N.Paşinyan indiyədək də Ermənistana

yeni konstitusiyanın vacibliyinə dair fikirlər səsləndirib. Məsələn, o, 2024-cü ilin yanvarında Ədliyyə Nazirliyinin əməkdaşları ilə görüşündə mövzuya toxunaraq vurğulamışdı. “Ədliyyə naziri ilə bir-iki işgüzar söhbət zamanı qeyd etdim ki, mənim fikrimcə, eləcə də, bir sıra həmkarlarımla fikrincə, Ermənistanın konstitusiyaya dəyişikliklərinə deyil, yeni konstitusiyaya ehtiyacı var və bu, daha geniş müzakirə obyektinə çevrilməlidir”, - deyən Paşinyan əlavə etmişdi ki, yeni geosiyasi və regional şəraitdə ölkənin onu daha rəqəbətlə və həyatqabiliyyətlə hala gətirəcək konstitusiyası olmalıdır. Ermənistana “heç kimin şübhə etmədiyi” əsas qanunun zəruriliyinə dair fikirlərini bölüşən Nikol onu da bildirmişdi ki, dünya çox yüksək sürətlə dəyişir və ona görə də gələcəyə strateji baxış suveren, hüquqi, demokratik və sosial dövlət anlayışına uyğun qurulmalıdır.

Əlbəttə, N.Paşinyan həmin çıxışında yeni konstitusiyanın hazırlanması və ona keçid üçün hansısa zaman çərçivəsini göstərməmişdi. Amma indi baş nazir daha detallı danışır və deyir ki, referendum 2026-cı ilin parlament seçkilərindən sonra olmalıdır. Məsələyə qayıdacağıq. Hələlik xatırladaq ki, 2024-cü ilin iyununda “Azadlıq” radiostansiyasının erməni xidməti Paşinyanın hökumətə 2026-cı il dekabrın 30-dək yeni konstitusiyaya layihəsini hazırlamağı və onu təsdiqləməyi tapşırığına dair məlumat yaymışdı. Xəbərdə, həmçinin, 2022-ci ildə yaradılmış konstitusiyaya islahatları şurasının əsas qanuna dəyişikliklər layihəsini hazırladığı vurğulanmışdı: “Konsepsiyanın ilkin variantı bu ilin yanvarında hökumətə göndərilib. İndi Paşinyan yeni konstitusiyaya layihəsinin hazırlanmasını tapşırır. Qərarda “konstitusiyaya dəyişikliklər” əvəzinə, “yeni konstitusiyaya” ifadəsinin yazılması açıq şəkildə qeyd olunub”.

Bundan başqa, 2025-ci ilin yanvarında Ermənistanın ədliyyə naziri Srbui Qalyan

2024-cü ilin yekununa həsr olunmuş mətbuat konfransında ölkənin yeni konstitusiyaya mətninin 2026-cı il seçkilərinə qədər hazır olacağını vurğulamış, məsələnin mühüm əhəmiyyət daşıdığını demişdi. Doğrudur, nazirin əsaslandırması, müəyyən mənada, lokal səciyyə daşımışdı: “İnsan hüquqlarının müdafiəsi strategiyası nöqtəyi-nəzərdən əsasən milli azlıqlarla bağlı ayrı-seçkiliyin aradan qaldırılması üzrə qanunvericilik işlənilməsi hazırlanmalıdır”.

*

Qeyd edək ki, ümumən başa çatmaqda olan ili Ermənistanda konstitusiyaya bağlı fəal müzakirələrin gətirdiyi zaman kəsiyi kimi dəyərləndirmək mümkündür. Məsələn, Paşinyan mart ayında ölkənin İctimai Televiziyasına müsahibəsində demişdi ki, 2027-ci ildə yeni konstitusiyanın qəbulu üçün səsvermə təşəbbüsü göstərmək niyyətindədir. “Bizim gündəliyimizdə konstitusiyaya dəyişiklikləri məsələsi var. Bu, 2027-ci ilə planlaşdırılıb. Hakim qüvvəmizdə siyasi gündəliyimizi daha konkretləşdirmək üçün konstitusiyaya proseslərini 2026-cı il parlament seçkiləri ilə paralel aparmaq zərurəti barədə fikirlər var. Lakin bu, sırf daxili siyasi prosesdir. Amma etiraf etməliyəm ki, bunun regional və global təsiri olmayacaq”.

Erməni baş nazir builki açıqlamalarının birində, eyni zamanda, yeni konstitusiyaya layihəsi üzərində işin getdiyini də demiş və bildirmişdi ki, sənəd hazır olduqdan sonra referendumla gediləcək. O, rəhbərlik etdiyi hökumətin mövcud istiqamətdə gündəliyinin mövcudluğunu və işlərin 2027-ci ilə qədər yekunlaşacağını diqqətə çatdırmışdı: “Hazırda yeni konstitusiyaya layihəsi üzərində işləyirik. O, hazır olanda, yaqın ki, referendum keçirəcəyik. Amma bunun prosesi (Azərbaycanla sülh prosesinə - red.) heç bir aidiyyəti yoxdur. Hərçənd, strateji baxımdan təsiri ola bilər”.

Onu da bildirək ki, Paşinyan yeni konstitusiyaya ritorikasına bu ilin sentyabrında daha ətraflı şəkildə izahat vermişdi. O, məsələnin institusional əhəmiyyət daşıdığını əsaslandırarkən demişdi ki, əsas qanunla bağlı islahatlar xalqla ölkənin hüquq sistemi arasında üzvi əlaqə yaratmalıdır. Nikolun sözlərinə görə, 1995-ci ildən bəri xalqın 50+1 faizi heç bir konstitusiyaya refe-

rendumuna getmədiyi halda mövcud konstitusiyanın lehinə səs verilib.

Fikirlərini bir qədər də genişləndirən Paşinyan Ermənistandakı hazırkı hüquq sisteminin erməni xalqına nifrət bəslədiyini də vurğulamışdı: “Konstitusiyaya nadir? İnsanlar seçki məntəqəsinə gedib öz səsləri ilə müəyyən edirlər, notarial qaydada təsdiqləyirlər ki, biz ölkədə necə yaşayacağıq. Hesab edirik ki, bu islahatlar olmadan baş nazir də daxil olmaqla, problemləri həll edə bilmərik. Ermənistanda məhkəmə sistemi xalqdan qaynaqlanmır, xalqla məhkəmə arasında əlaqə kəsilib. Nəhayət, bu problemdən qurtulmalıyıq. Problemi aradan qaldırmayınca, bir çox fundamental məsələləri həll edə bilməyəcəyik”.

*

Qeyd etdiyimiz kimi, N.Paşinyan bir neçə gün əvvəlki açıqlamasında Ermənistanın yeni konstitusiyasının qəbulu ilə bağlı referendumun 2026-cı ilin parlament seçkilərindən sonra keçirilməsindən söz açıb və fikrini belə əsaslandırır: “Bu, ona görə lazımdır ki, siyasi qüvvələr məsələ ilə bağlı öz mövqelərini ictimaiyyətə çatdırıbilsinlər və artıq çoxluğun səsinə qazanmış qüvvənin mövqeyi yeni konstitusiyaya layihəsinin formalaşdırılmasında həlledici əhəmiyyət kəsb edəcək”.

O zaman Nikolun səsləndirdiyi və əvvəldə diqqətə çatdırdığımız suala keçid

əlaq. Aydınır ki, erməni baş nazir mövzunu yeni konstitusiyaya zərurəti şəkildə qoy-maqla, habelə “Ermənistan üçün yeni siyasi məzmun, yeni düşüncə, yeni siyasi və dövlət doktrinası” məntiqini qabartmaqla, əsas qanunun dövlətin hərəkəti üçün aerodinamikamı təmin etməli olduğunu bildir-məklə, təşəbbüsünə ideoloji məzmun verir. Bu məzmun Nikolu və rəhbərlik etdiyi hökuməti tənəldən siqortalayır. Çünki erməni müxalifəti dayanmadan Azərbaycanın tələbinin yerinə yetirilməsi, iqtidaların bu tələb qarşısında acizliyi ritorikasını tirajlayır. Paşinyan və tərəfdarları isə məsələnin heç də belə olmadığını sübuta yetirməyə çalışır.

Sonda onu da bildirək ki, hələlik Ermənistanın yeni konstitusiyasının necə bir məzmun daşıyacağı qeyri-müəyyəndir. Yəni bilmək olmaz ki, gələcəkdə referendum yolu ilə qəbulu planlaşdırılan əsas qanunda Azərbaycanın narahatlıqları nəzərə alınacaq, yoxsa yox. Üstəlik, Paşinyanın və komandasının əvvəlcə 2026-cı il seçkilərində uğur qazanması lazımdır. Uğur olmadan heç nə mümkün deyil və görünür, Paşinyan bunu nəzərə alır. Hər halda, referendum istəyini seçki qalibi tərəf reallaşdırırsa bilər. Deməli, qalır gələnlili prosesin nəticəsini gözləmək.

Ə.CAHANGİROĞLU
XQ

Şuşada Azərbaycan–Türkiyə Beyin Mərkəzlərinin Birinci Forumu

Şuşa şəhərində Beynəlxalq Münasibətlərin Təhlili Mərkəzinin təşkilatçılığı ilə Azərbaycan–Türkiyə Beyin Mərkəzlərinin Birinci Forumu keçirilib. Tədbirdə hər iki ölkədən aparıcı analitik qurumların rəhbərləri, ekspertlər və tədqiqatçılar iştirak ediblər.

Forumda BMTM İdarə Heyətinin sədri Fərid Şəfiyev və Türkiyə Xarici İşlər Nazirliyi yanında Strateji Araşdırmalar Mərkəzinin sədri Polat Safi çıxış ediblər. Çıxışlarda Azərbaycan–Türkiyə strateji münasibətlərinin regionda formalaşan yeni geosiyasi reallıqlar fonunda daha da gücləndirilməsinin vacibliyi vurğulanıb. Nətiqələr beynin mərkəzləri arasında əməkdaşlığın iki ölkənin xarici siyasətinə analitik dəstəyin artırılmasına xidmət etdiyini bildiriblər.

AnewZ media qurumunun baş redaktor müavini Orxan Axaşovun moderatorluğu ilə keçirilən birinci sessiyada Azərbaycan və Türkiyənin xarici siyasətində əsas trendlər, Qafqaz regionunda dəyişən təhlükəsizlik arxitekturası və iki ölkənin diplomatik koordinasiya imkanları müzakirə edilib.

Müzakirələrdə iki ölkənin regional təhlükəsizlik, xarici siyasət strategiyaları və əməkdaşlıq imkanları təhlil olunub. Mütəxəssislər Azərbaycan və Türkiyənin regional siyasətdə artan rolunu, əməkdaşlığın yeni istiqamətlərini və qarşılıqlı strateji koordinasiya mexanizmlərini müzakirə ediblər.

Beynəlxalq Münasibətlərin Təhlili Mərkəzi İdarə Heyətinin üzvü Cavid Vəliyevin moderatorluğu ilə keçirilən ikinci sessiyada Türk Dövlətləri Təşkilatında integrasiyanın perspektivləri, iqtisadi və nəqliyyat əməkdaşlığının genişləndirilməsi, eləcə də vahid analitik yanaşmaların formalaşdırılması məsələləri diqqət mərkəzində olub.

Müzakirələrdə deputat, Sosial Tədqiqatlar Mərkəzinin İdarə Heyətinin sədri Zahid Oruc, İsmayıl Qaspiralı Xarici Siyasət İnstitutunun direktoru Əsmə Özdaşlı, İbn Haldun Universitetinin Heydər Əliyev Avrasiya Araşdırmaları Mərkəzinin direktoru Yaşar Sarı, Cənubi Qafqaz Araşdırmaları Mərkəzinin direktoru Fərhad

Məmmədov, Türkiyə Respublikası Xarici İşlər Nazirliyinin Strateji Araşdırmalar Mərkəzinin şöbə müdiri Turhan Dilməç iştirak ediblər.

Paneldə Türk Dövlətləri Təşkilatı daxilində siyasi, iqtisadi, humanitar integrasiya və institusional əməkdaşlıq perspektivləri təhlil olunub. Həmçinin Türk dünyasında integrasiya proseslərinin yeni mərhələyə keçməsi üçün prioritet istiqamətlər və institusional əlaqələrin gücləndirilməsi müzakirə edilib.

Strateji və Beynəlxalq Araşdırmalar Mərkəzinin direktoru Eldar Namazovun moderatorluğu ilə keçirilən üçüncü sessiyada nəqliyyat-kommunikasiya və enerji əməkdaşlığının strateji əhəmiyyəti, Zəngəzur dəhlizi və Orta Dəhlizin inkişafı, həmçinin Azərbaycan və Türkiyənin enerji diplomatiyasında yeni istiqamətlər müzakirə edilib.

Müzakirələrdə İqtisadi İslahatların Təhlili və Kommunikasiya Mərkəzinin İcraçı direktorunun müavini Ramil Hüseyn,

Türkiyə Araşdırma Fondunun vitse-prezidenti Enes Bayraklı, Qafqaz Beynəlxalq Münasibətlər və Strateji Araşdırmalar Mərkəzinin sədri Araz Aslanlı, Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzinin icraçı direktoru Rəvan Həsənov, Xəzər Universiteti Tarix və Arxeologiya Departamentinin müdiri Telman Nüsrətoğlu iştirak ediblər.

Sessiya çərçivəsində Zəngəzur dəhlizi, Trans-Xəzər marşrutu və enerji kommunikasiyalarında qarşılıqlı əlaqələr dəyərləndirilib. Həmçinin regional nəqliyyat dəhlizləri, enerji əməkdaşlığının strateji prioritetləri və global enerji təhlükəsizliyinə iki ölkənin töhfəsi müzakirə edilib.

Forumda hər iki ölkənin beynin mərkəzlərinin ortaq cəhətləri vurğulanıb. Ekspertlər Azərbaycan və Türkiyənin analitik qurumlarının eyni regional prioritetlərə malik olduğunu, xarici siyasət, təhlükəsizlik, enerji və nəqliyyat məsələlərində ox-

şar strateji yanaşmalar ortaya qoyduqlarını bildiriblər.

Qeyd olunub ki, iki ölkənin beynin mərkəzləri arasında tədqiqat gündəliyi böyük ölçüdə üst-üstə düşür və bu əməkdaşlıq regiondakı proseslərin daha dərinlən təhlilinə imkan yaradır. Bu platformanın təşkil edilməsi region üçün mühüm əhəmiyyət daşıyır. Azərbaycan–Türkiyə intellektual əməkdaşlığı regional sabitlik və təhlükəsizlik baxımından yeni sinerji yaradır, TDT çərçivəsində vahid strateji yanaş-

maların formalaşmasına, eləcə də Cənubi Qafqazda sülh və inkişaf modelinin möhkəmlənməsinə töhfə verir.

Tədbirin yekununda iki ölkənin beynin mərkəzləri arasında elmi-analitik əməkdaşlığın genişləndirilməsi, ortaq tədqiqat layihələrinin həyata keçirilməsi, birgə strateji hesabatların hazırlanması və növbəti forumların mütəmadi keçirilməsi müzakirə olunub.

XQ

TDT ölkələrinin QHT-ləri Bakıda

Azərbaycanın təşəbbüsü ilə Türk Dövlətləri Təşkilatına üzv ölkələrin qeyri-hökumət təşkilatları ilk dəfə bir platformada toplaşdı. Noyabrın 24-də Bakıda TDT-yə üzv ölkələrin QHT-lərinin həmrəylik forumunun açılışı olub.

Azərbaycan Prezidentinin köməkçisi – Prezident Administrasiyasının Xarici siyasət məsələləri şöbəsinin müdiri Hikmət Hacıyev Prezident İlham Əliyevin forum iştirakçılarına məktubunu oxuyub.

QHT-lərə Dövlət Dəstəyi Agentliyinin icraçı direktoru Aygün Əliyeva bildirib ki, Vətən müharibəsində qazanılan Zəfər təkcə Azərbaycanın deyil, bütün Türk dünyasının uğurudur və bu Qələbə ortaq birliyin və həmrəyliyin təntənəsidir. O, səkkiz ölkədən 500-ə yaxın nümayəndənin Bakıda qəbul edilməsindən məmnunluq ifadə edərək forumun yeni əməkdaşlıq istiqamətlərinin formalaşmasına və ortaq layihələrin sistemli icrasına töhfə verəcəyini vurğulayıb.

Türk Respublikasının Daxili İşlər Nazirliyinin aparat rəhbəri Mehmet Ercilasun çıxış ediblər.

Çıxışçılar Zəngəzur dəhlizinin Türk dünyası üçün strateji əhəmiyyətindən, bu marşrutun regiondaxili integrasiyanı gücləndirən mühüm nəqliyyat və əməkdaşlıq xətti kimi rolundan danışdı, vətəndaş cəmiyyəti institutlarının bu prosessə verdiyi töhfələri vurğulayıblar.

“Azərbaycan–Qazaxıstan QHT-lərinin I Əməkdaşlıq Forumu”na həsr olunan panel müzakirələrində iki ölkənin vətəndaş cəmiyyəti institutları arasında əməkdaşlığın mövcud vəziyyəti və perspektivləri ətrafında fikir mübadiləsi aparılıb. Paneldə “Bakı Politologiya Klubu” İctimai Birliyi-

Türk Əməkdaşlıq və Koordinasiya Agentliyinin (TİKA) Bakı ofisinin rəhbəri Hayrettin Özçelik isə qeyd edib ki, qurumun əsas vizyonu ölkələrin iqtisadi, sosial və humanitar inkişafını təşviq etmək, ortaq tarixi və mədəni irs üzərində gələcəyi formalaşdırmaqdır. O bildirib ki, Bakı ofisi bu istiqamətdə 2 minə yaxın layihə həyata keçirərək Türk dünyasında əməkdaşlığın genişlənməsinə töhfə verir.

Açılış nitqlərindən sonra iki panel müzakirəsi keçirilib.

“Zəngəzur dəhlizi: türk coğrafiyasını birləşdirən körpü” mövzusunda keçirilən panel müzakirəsində regional əməkdaşlıq və vətəndaş cəmiyyətinin təşəbbüsləri əsas müzakirə mövzusu olub. Paneldə Türkiyənin Daxili İşlər Nazirliyinin Vətəndaş Cəmiyyəti ilə Əlaqələr Baş İdarəsinin direktor müavini Özcan Aygün, Özbəkistan Ali Məclisinin Qanunvericilik Palatasının Komitə sədri Babur Bekmuradov, Qazaxıstanın Mədəniyyət və İnformasiya Nazirliyi yanında Vətəndaş Cəmiyyəti Məsələləri Komitəsi sədrinin müavini Zhanargül Alzhanova, Türkmənistanın “CAER” Layihə Ofisinin direktoru Mergen Keçpanov, Macarıstanın “Danube” İnstitutunun icraçı direktoru İstvan Kiss, eləcə də Şimali Kipr

nin sədri Zaur Məmmədov, Qazaxıstanın “Sənin Gələcək” Respublika İctimai Birliyinin sədri Zhansaya İsmagulova, “Community Hub” İctimai Fondunun direktorları Asiya Tiryakova və Assiya Tikiyeva, “İkinci Respublika” İctimai Fondunun rəhbəri Ayan Turekulov, Azərbaycanın “Ortaq dəyərlər” İctimai Birliyinin sədri Aqil Camal, “İctimaiyyətlə Əlaqələrin İnkişafına Kömək” İctimai Birliyinin sədri Şəlalə Həsənova və Gəncliyin Sosial-İqtisadi İnkişafına Yardım İctimai Birliyinin üzvü Hacıbəy Heydərlı çıxış ediblər.

Çıxış edənlər Azərbaycan və Qazaxıstan QHT-ləri arasında əməkdaşlığın gücləndirilməsinin regionda vətəndaş cəmiyyətinin inkişafına, sosial layihələrin daha effektiv icrasına və ictimai təşəbbüslərin koordinasiyasına mühüm töhfə verəcəyini bildiriblər.

Tədbir bədii-mədəni proqramla yekunlaşıb, forum isə işini Naxçıvanda davam etdirəcək.

Forum iştirakçıları 2026-cı ildə Azərbaycanda keçiriləcək 13-cü Dünya Şəhərsalma Forumuna dəvət olunacaq. Tədbir birgə bəyanatın qəbul edilməsi ilə başa çatacaq.

XQ

Ölkəmiz UNESCO Komitəsinə üzv seçilib

Noyabrın 24-də Parisdə Ümumdünya Mədəni və Təbii İrsin Qorunması üzrə 1972-ci il Konvensiyasına Tərəf Ölkələrin Baş Assambleyasının 25-ci sessiyası çərçivəsində UNESCO-nun Ümumdünya İrs Komitəsinin 2025–2029-cu illər üzvüliyinə keçirilmiş seçkilərdə Azərbaycan Respublikası Komitəsinin üzvü seçilib.

Ciddi rəqəbat şəraitində baş tutmuş seçkilərdə Şərqi Avropa regionu üçün ayrılmış 1 yer uğrunda ölkəmizlə birgə 5 ölkə mübarizə aparıb. Azərbaycan səsvermənin ilk mərhələsində 161 ölkədən 92-nin dəstəyini təmin edərək Komitəyə üzv seçilib.

21 üzv ölkədən ibarət olan Komitə UNESCO-nun Ümumdünya İrs Konvensiyasının həyata keçirilməsinə nəzarəti həyata keçirən əsas icra orqanıdır. Komitənin başlıca vəzifəsi UNESCO Ümumdünya İrs Siyahısının formalaşdırılması, dünya əhəmiyyətli mədəni və təbii irsin tanınması, qorunması və gələcək nəsillərə ötürülməsi üzrə fəaliyyətləri tənzimləməkdir.

Azərbaycan 2015–2019-cu illərdə də Komitənin üzvü olub və onun fəaliyyətlərinə əhəmiyyətli töhfələr verib. 2019-cu ilin iyul ayında Komitənin 43-cü sessiyasına ölkəmiz ev sahibliyi edib.

XİN heyəti COP30 marafonunda

Noyabrın 10-dan 22-dək Braziliyanın Belem şəhərində BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasına Tərəf Dövlətlərin 30-cu Sessiyası (COP30), noyabrın 6–7-də isə Sessiyanın Liderlər Zirvəsi təşkil olunub. Liderlər Zirvəsində Azərbaycan Respublikasını Milli Məclisin sədri Sahibə Qafarovanın başçılıq etdiyi nümayəndə heyəti təmsil edib. Milli Məclisin sədri Azərbaycan Respublikası adından bəyanat səsləndirib və bir sıra ölkələrin rəhbər şəxsləri ilə ikitərəfli görüşlər keçirib.

Bu barədə Xarici İşlər Nazirliyi heyətinin COP30-da iştirakına dair mətbuat məlumatında qeyd olunub.

Bildirilib ki, COP30-un rəsmi açılış günündə COP-a sədrlik Azərbaycanın Braziliyaya təhvil verilib. COP29-un sədri, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin İqlim məsələləri üzrə nümayəndəsi Muxtar Babayev COP30-un açılış sessiyasında çıxış edərək ötən il Bakıda keçirilmiş COP29 çərçivəsində əldə edilmiş tarixi nəticələr, eləcə də ölkəmizin COP-a sədrlik etdiyi dövr ərzində həyata keçirdiyi fəaliyyət barədə məlumat verib. M.Babayev, həmçinin COP29-un sədri qismində COP30 çərçivəsində təşkil olunmuş bir sıra tədbirlərdə iştirak və çıxış

edib, digər nümayəndə heyətlərinin rəhbərləri ilə ikitərəfli görüşlər keçirib.

COP30-un hər iki seqmentində Xarici İşlər Nazirliyinin heyəti də iştirak edib. Konfrans çərçivəsində XİN nümayəndə heyəti konfransın yekununda qəbul edilməsi planlaşdırılan qərarların qəbulu istiqamətində aparılan danışıqlara cəlb edilib və 2 mühüm qərarla bağlı danışıqların aparılması və həmin sənədlərin razılaşdırılması Azərbaycana həvalə olunub.

COP30-un sədri Andre do Laço tərəfindən Azərbaycan xarici işlər nazirinin müavini Yalçın Rəfiyev və Braziliya xarici işlər nazirinin müavini Mauricio Lyrioya verilmiş COP31-

in ev sahibliyinə namizəd ölkələr olan Türkiyə və Avstraliya arasında danışıqların aparılması səlahiyyəti çərçivəsində, 12 gün ərzində aparılmış intensiv danışıqlardan sonra COP31-in ev sahibliyinin Türkiyəyə verilməsi barədə qərar qəbul edilib.

Bununla yanaşı, COP30 çərçivəsində COP sədri tərəfindən Azərbaycan və Norveç nümayəndələrinə Paris Sazişinin Qlobal Qiymətləndirmə İcmalı (Global Stocktake - GST) ilə bağlı sənədlərin razılaşdırılması prosesinə onun adından rəhbərlik etmək və dövlətlər arasında danışıqlar aparmaq mandatı verilib. Bu danışıqlara Azərbaycan tərəfdən rəhbərliyi xarici işlər nazirinin müavini Yalçın Rəfiyev, Norveç tərəfdən isə iqlim və ətraf mühit naziri Andreas Bjelland Eriksen edib.

Azərbaycan və Norveç tərəfi bütün danışıq qrupları ilə apardığı müzakirələrin nəticəsində mümkün qədər layihələrinə dair tövsiyələrini COP31-in Braziliya Sədrliyinə təqdim edib və bu müzakirələr müvafiq sənədlər üzrə qərarların qəbuluna töhfə verib.

XQ

25 Noyabr Kəlbəcər Şəhəri Günüdür

“Qeyrətdən səngərli, qalalı dağlar” yağmaçı yağıya gözdağıdır Doğma yurda qayıdışın öyüncü və sevinci

Azərbaycanın dövlətçilik salnaməsinə qızıl hərfərlə yazılan mühüm günlərdən biri də 2020-ci il noyabrın 25-dir. Bu tarix Kəlbəcərin 27 illik işğaldan azad edilməsi ilə respublikamızın ərazi bütövlüyünün bərpası prosesində dönüş nöqtələrindən biri oldu. Prezident, Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycan Ordusu tərəfindən əldə edilən tarixi Zəfərdən sonra Kəlbəcərin düşməndən geri alınması diplomatik və hərbi üstünlüyün parlaq göstəricisi idi. Dövlətimizin başçısı məhz həmin şəxslərin tarixin əbədiləşdirilməsi məqsədilə “Kəlbəcər Şəhəri Günü”nün təsis edilməsi haqqında 2023-cü il iyulun 31-də sərəncam imzaladı.

1930-cu il avqustun 8-də Kəlbəcərin inzibati rayon statusu alması bölgənin sosial-iqtisadi inkişafında yeni mərhələnin başlanğıcı olub. Qafqazın ən mürəkkəb relyefinə malik rayonlarından biri kimi tanınan Kəlbəcər həm strateji, həm də təbii resurslar baxımından böyük potensialı ilə fərqlənib. Rayon daha çox mineral sularla zənginliyi ilə seçilib. “İstisu” kimi dünya şöhrətli sanatoriya kompleksinin fəaliyyəti sovet dövründə Kəlbəcərin iqtisadi cəlbediciliyini artırıb. Burada ötən əsrin ortalarında sənaye infrastrukturuna formalaşmağa, kənd təsərrüfatı inkişaf etməyə başlayıb.

1960–1980-ci illərdə Kəlbəcər mədəniyyət, təhsil, səhiyyə və sosial xidmət sahələrində də bölgənin dinamik inkişaf edən rayonlarından biri idi. Yeni məktəblər, kitabxanalar, klublar açılır, kəndlər genişləndirilirdi. Həmçinin Kəlbəcərin folkloru, aşiq sənəti və el dəyərləri Azərbaycanın mədəni xəzinəsində mühüm yer tuturdu.

Kəlbəcərin əsas strateji üstünlüyü onu dağ silsilələri vasitəsilə Qarabağ, Naxçıvan və Qərbi Azərbaycandakı tarixi yurd yerləri ilə birləşdirən təbii “qapı” funksiyasını yerinə yetirməsində idi. Bu amil regionun hərbi-strateji dəyərini dəfələrlə artırır.

Bu məqamda onu da qeyd etmək ki, 1993-cü il aprelin 2-si Azərbaycan tarixinin ən acı səhifələrindən biri kimi xatırlanır. Həmin gün Ermənistan silahlı qüvvələrinin Kəlbəcəri işğal etməsi minlərlə dinc sakinin həyatını alt-üst etdi və beynəlxalq hüququn norma və prinsipləri kobud şəkildə pozuldu. Rayonun düşmənin əlinə keçməsi ilə yüzlərlə dinc sakin qətlə yetirildi, əsir və girov götürüldü. Qarlı dağ aşırımlarından, çətin relyefdən keçərək əhalinin böyük hissəsi mühasirədən çıxmağa çalışdı. Onların çoxu soyuqdan və atəşə tutulma nəticəsində həlak oldu.

Ermənistanın işğalı dövründə Kəlbəcərdə sistemli dağıntı siyasəti həyata keçirildi, kəndlər tamamilə yandırıldı, məscidlər və tarixi abidələr vandalizmə məruz qaldı, meşələr qırıldı, təbii sərvətlər talandı, “İstisu” kimi milli sərvətlər qeyri-qanuni istismar edildi. Bu dağıntılar yalnız fiziki məhv deyildi, həm də Azərbaycanın tarixi izlərinin silinməsi üçün məqsədlə şəkildə aparılan etnik təmizləmə siyasətinin tərkib hissəsi idi.

44 günlük Vətən müharibəsində rəşadətli Azərbaycan Ordusunun qazandığı tarixi Zəfər bölgədə yeni siyasi realıq yaratdı. 2020-ci il noyabrın 10-da imzalanan üçtərəfli Bəyanatın tələblərinə əsasən, Ermənistanın işğalçı ordusu Kəlbəcəri döyüşsüz tərk etməyə məcbur oldu. 25 noyabr 2020-ci il isə Kəlbəcərin tam azad edildiyi gün kimi tarixə düşdü. Bu, həm də Azərbaycanın diplomatik və hərbi gücünün, beynəlxalq legitimliyinin və dövlətçiliyi iradəsinin təntənəsi idi. Kəlbəcərin azad edilməsi ilə ölkəmizin təhlükəsizlik arxitekturası strateji cəhətdən daha da möhkəmləndi.

İşğaldan azad edildikdən sonra Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Kəlbəcərdə genişmiqyaslı bərpa və quruculuq proqramları həyata keçirilməyə başlandı. Bu, rayonun yenidən qurulması ilə bərabər, həm də “ağıllı” bölgə konsepsiyasının tətbiq olunması demək idi. İşğal zamanı tamamilə dağıdılmış Kəlbəcərdə yüz kilometrələri yeni avtomobil yolları salındı, çoxsaylı tunnel və körpülər inşa edildi, elektrik enerjisi xətləri çəkildi, su təchizatı sistemləri bərpa olundu, strateji yüksəkliklərə hərbi və təhlükəsizlik infrastrukturunu yerləşdirildi. Göygöl–Kəlbəcər, Toğanalı–Kəlbəcər–İstisu magistral yolları və Murovdag tunneli isə regionun sürətli inkişafında hərkətverici qüvvəyə çevrildi.

Yeri gəlmişkən, Qarabağ və Şərqi Zəngəzurdada

inşa olunan ən mühüm layihələrdən biri olan Toğanalı–Kəlbəcər–İstisu avtomobil yolu təkcə Kəlbəcər rayonunu əsas magistral şəbəkəyə bağlamır, eyni zamanda, bölgənin təbii resurslara, turizm obyektlərinə və sərhəd infrastrukturuna çıxışını gerçəkləşdirir. Magistralın 56 kilometrini Toğanalı–Kəlbəcər 26 kilometrini isə Kəlbəcər–İstisu hissəsi təşkil edir. Avtomobil yolunun 13,5-ci kilometrliyindən Murovdag silsiləsi başlayır. Beləliklə,

lə, yolun ən mühüm hissəsi Murovdag silsiləsindən keçir. Burada yüksəklik 1700 metrədən 3250 metrə qədər artır.

Müasir texnologiyalar əsasında inşa edilən bu magistral xəttin əsas xüsusiyyəti onun sosial-iqtisadi və turistik təsirinə çoxşaxəli olmasıdır. Kəlbəcərin zəngin mineral su mənbələrinin, o cümlədən məşhur İstisu sanatoriyaşının yenidən fəaliyyətə başlaması üçün bu yol həyati əhəmiyyət daşıyır. Yol, eyni zamanda, regionun ekoturizmi, dağ turizmi və sağlamliq istirahəti potensialını reallaşdırmaqla yanaşı, yerli əhalinin məhsullarını bazarlara çıxarma imkanlarını da genişləndirir.

Xatırladaq ki, dövlətimizin başçısının iştirakı ilə 2021-ci ilin avqustunda Toğanalı–Kəlbəcər–İstisu avtomobil yolunun təməlləşmə mərasimi keçirilib. Bu il avqustun 21-də isə yolun 13,5-ci kilometrliyində inşa edilən və uzunluğu 11,7 kilometr olan Murovdag tunnelinin texniki açılışı gerçəkləşdirilib.

Toğanalı–Kəlbəcər–İstisu avtomobil yolunun mühüm tərkib hissəsi kimi inşa olunan Murovdag tunneli Azərbaycan mühəndisliyinin simvoluna çevrilməkdədir. Dünyanın ən uzun avtomobil tunnelərindən biri olan bu infrastrukturun iki gediş və iki gəliş olmaqla 4 hərəkət zolaqlı olacağı planlaşdırılır. Tunneldə sağ və sol hissələri birləşdirən 38 keçid artıq istismara hazırdır. Layihə çərçivəsində Murovdag tunnelindən əlavə ümumi uzunluğu 2636 metr olan daha dörd tunnel də tikilir.

Uzunluğuna görə Murovdag tunneli dünyada 18-ci, Avropada 5-ci, MDB məkanında isə 1-ci olacaq. Murovdag silsiləsini keçən bu nəhəng infrastruktur, eyni zamanda, Azərbaycanı Şərqi Zəngəzurla birləşdirən strateji qovşaqlardan biri kimi çıxış edəcək, mühəndislik baxımından çətinliyinə və strateji əhəmiyyətinə görə isə misilsiz layihə olaraq tarixə düşəcək. Bu tunnel vasitəsilə qış aylarında da fasiləsiz nəqliyyat əlaqəsi təmin olunacaq, dağlıq relyefin yaratdığı maneələr aradan qaldırılacaq. Beləliklə, Azərbaycanın qərb rayonları

ilə Kəlbəcər və Laçın istiqamətində hərəkət ilboyu sabit və təhlükəsiz şəkildə gerçəkləşəcək.

Bu gün Kəlbəcərdə kəndlərin yeni konseptlə yenidən qurulması həyata keçirilir. “Ağıllı” enerji, “ağıllı” su idarəetməsi, “yaşıl” texnologiyalar və ekoloji dayanıqlı planlaşdırma tətbiq olunur. Gələcəkdə Cənubi Qafqazın ən nüfuzlu sağlamliq turizm mərkəzlərindən birinə çevriləcək “İstisu” sanatoriyaşının yenidən qurulur. Rayonda kənd təsərrüfatının dirçəlişi diqqətdə saxlanılır. Dövlət proqramları çərçivəsində yem bazası, heyvandarlıq təsərrüfatları, arıçılıq klasterləri formalaşdırılır.

Kəlbəcərdə yuxarıda sadalananlarla bərabər, milli yaddaşın qorunması prosesi də diqqətdə saxlanılır, tarixi abidələrin, məscidlərin, qəbiristanlıqların bərpası aparılır. Məsələn, Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən barbarcasına dağıdılaraq talan edilən “Daş dirəkli dam”da bərpa və yenidənqurma layihələri həyata keçirilir.

Yeri gəlmişkən, Nazirlər Kabinetinin 1 may

2024-cü il tarixli qərarına əsasən, “Kəlbəcər şəhərinin 2040-cı ilədək inkişafına dair Baş Planı” təsdiqlənib. 30 illik erməni işğalı nəticəsində dağıdılan Kəlbəcər şəhərinin Baş Plan konsepsiyası işğal dövründən əvvəlki vəziyyəti və ərazinin relyefi, tarix-memarlıq ənənələri nəzərə alınmaqla tərtib edilib.

Baş Plana əsasən, Kəlbəcər şəhəri mövcud məskunlaşma ərazisini və yaxınlığındakı Boyaqlı kəndini əhatə edəcək. Şəhərin şimal-şərq istiqamətindəki əsas girişindən başlayaraq cənub-qərb istiqamətində uzanan baş küçədə sənaye və istehsalat zonası, orta hissəsində şəhər mərkəzi, bitiş nöqtəsində isə turizm və sosial xidmət obyektləri yerləşəcək. Qeyd etmək ki, şəhərin işğala qədərki (1969-cu ildə tərtib edilən) son Baş Planında ərazisi 130 hektar, əhalisinin sayı isə 7500 nəfər təşkil etdiyi halda, 2040-cı ilədək inkişaf konsepsiyasına uyğun olaraq bu rəqəmlər iki dəfədən çox (290 hektara yaxın ərazi, 17000 nəfər əhali) artacaq. Şəhərin mərkəzi ortamərtəbəli çoxmənzilli və inzibati binalardan ibarət olacaq. Ətrafda isə fərdi yaşayış evlərinin tikintisi aparılacaq.

Kəlbəcər 1930–1993-cü illərdə böyük inkişaf yolu keçmiş, lakin 27 illik işğal dövründə dəhşətli vandalizmə məruz qalmış bir regiondur. Bu faciənin ardından 2020-ci ildə Kəlbəcərin azad edilməsi Azərbaycan tarixində müstəsna əhəmiyyətə malik hadisə oldu. Bu gün isə Kəlbəcər müasir quruculuğun, dövlətçilik iradəsinin, iqtisadi yüksəlişin və milli həmrəyliyin simvoluna çevrilib.

Prezident İlham Əliyevin həyata keçirdiyi genişmiqyaslı yenidənqurma proqramı Kəlbəcərin təkcə bərpası deyil, həm də tamamilə yeni konseptlə gələcəyə hazırlanması deməkdir. Bu coğrafiyada artıq yeni həyatın təməli qoyulub və qarşıdan gələn illər Kəlbəcərin Azərbaycanın ən inkişaf etmiş bölgələrindən birinə çevriləcəyini göstərir.

Vaqif BAYRAMOV

XQ

Faciənin anatomiyası

Zirzəmidə yuva salmış “cin” şüşədən necə çıxıb?

Yasamal rayonunun Mirəli Seyidov küçəsində yerləşən çoxmərtəbəli yaşayış binasında noyabrın 21-də baş verən yanğın təkcə bir ailənin deyil, bütöv bir cəmiyyətin faciəsinə çevrildi. 3 nəfərin həyatını itirməsi, 27 nəfərin tütütdən zəhərlənməsi kimi dəhşətli hadisədən sonra yanğının baş vermə səbəbi ilə bağlı müəyyən mülahizələr bildirilib.

Sakinlər hadisəni binanın zirzəmisində uzun müddət təhlükəsizlik qaydalarının kobud şəkildə pozulması ilə əlaqələndiriblər, bu məsələdə restoran və klinika rəhbərliyinə xeyli əvvəl həmin müəssisələrin yerləşdiyi ərazidən yanğın qoxusunun hiss edilməsi ilə bağlı şikayətlərinə məhəl qoyulmadığını diqqətə çatdırıblar.

Sözügedən restoranın yerləşdiyi obyektin sahibi Vüqar Abbasov isə jurnalistlərə açıqlamasında sakinlərin iddialarının əsassız olduğunu dedi: “3 nəfərin ölümü, xeyli insanın tütütdən zəhərlənməsi ilə bağlı, ümumilikdə, binada baş verən hadisə üzrə vətəndaşların bizi günahlandırması doğru deyil. Yanğınə səbəb “Loft” restoranı olmayıb”.

Baş Prokurorluğun Mətbuat xidməti isə çoxmərtəbəli binada 3 nəfərin ölümü ilə nəticələnmiş həmin yanğın faktı ilə əlaqədar başlanmış cinayət işi üzrə 1 nəfərin şübhəli şəxs qismində tutulmasına dair mediada yayılan məlumatları təsdiqlədi. Eyni zamanda, media nümayəndələrinə və ictimaiyyətə müraciət edərək bildirdi ki, zərərçəkmiş şəxslərin hüquqları nəzərə alınmaqla, ibtidai istintaqın gedişinə dair qeyri-rəsmi mənbələrdən əldə olunan və dəqiqləşdirilməmiş həssas informasiyaların paylaşılməsi cəmiyyət arasında çaşqınlıq yaradır, eləcə də istintaqın obyektivliyinə zərər vurur. Bütün rəsmi və təsdiqlənmiş məlumatlar qısa zamanda yalnız Baş Prokurorluğun Mətbuat xidməti tərəfindən təqdim olunacaq.

Bu informasiyadan az sonra mediada Baş Prokurorluğun ikinci bir məlumatı yayıldı: “Binanın zirzəmi qatında və birinci mərtəbəsində qeyri-yaşayış obyektini müqavilə əsasında icarəyə götürmüş “Loft Dent” klinikasının direktoru Bəhruz Sahib oğlu Paşayev Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin müvafiq maddəsi ilə Baş Prokurorluğun Kriminalistika və informasiya texnologiyaları idarəsində istintaqı aparılan cinayət işi üzrə şübhəli şəxs qismində tutulub”.

Buradan görünür ki, çox güman ki, yanğın binanın zirzəmisində və birinci mərtəbəsində “Loft Dent” klinikasının yerləşdiyi qeyri-yaşayış sahəsindən başlayıb. Klinikaların bir hissəsinin yaşayış binalarının zirzəmisində, digər hissəsinin isə birinci mərtəbəsində yerləşdirilməsi qeyri-qanunu olub. Ekspertlər bildirirlər ki, bu, Dövlət Şəhərsalma və Arxitektura Komitəsi kollegiyasının təsdiqlədiyi “Yaşayış binaları. Layihələndirmə normaları”nda öz əksini tapıb.

Lakin buna baxmayaraq, hazırda paytaxtda bir çox binanın altında belə obyektlər fəaliyyət göstərir. Əgər bina layihələndirilərkən sözügedən obyektlər nəzərdə tutulmayıbsa, qanuni hesab edilmir. Kafe, restoran və ya hər hansı obyekt fəaliyyətə başlamazdan əvvəl bütün yanğın təhlükəsizliyi qaydaları nəzərə alınmalıdır. “Yaşayış binaları. Layihələndirmə normaları”na əsasən, binaların zirzəmisində və ya birinci mərtəbəsində sahəsi 250 kvadratmetrdən artıq, oturmaq yerlərinin sayı 50-dən çox olan yeməxana və istirahət müəssisələri, partlayış və yanğın təhlükəli maddə və materiallar satılan mağazalar, tezalısan maddələrlə işləyən məişət xidməti müəssisələri, hamamlar və saunaların fəaliyyəti qadağan edilir.

Ekspertlərin fikrincə, zirzəmilər yaşayış binalarında qaz, su, elektrik, kanalizasiya xətlərinin yerləşdiyi, təhlükəsizlik baxımından xüsusi tələblərə tabe olan sahələrdir. Bu məkanlarda restoran fəaliyyəti, xüsusilə açıq əlavə işləyən ocaq istifadəsi qəti qadağandır. Bununla belə, paytaxtda və bir çox regionlarda zirzəmilərin kommersiya obyektinə çevrilməsi geniş yayılan faktıdır. Bütün bunlarla bərabər, binalarda elektrik xəttinin normadan artıq yüklənməsi, naqillərin dəyişdirilməsi, qeyri-peşəkar quraşdırmalar yanğının əsas səbəblərindəndir. Bu cür müdaxilələrə görə, Avropa ölkələrində dərhal cinayət işi açılır.

Ümumiyyətlə, zirzəmilərin həm tikinti, həm də yanğın təhlükəsizliyi üzrə ciddi standartları var. Belə ki, sığorta şirkətləri təhlükəsizliyi daim yoxlamalı, qayda pozulan kimi sığorta qüvvədən düşmüş hesab edilməli və obyektin fəaliyyəti məhdudlaşdırılmalıdır.

Bu faciə bir daha göstərir ki, təhlükəsizlik tələblərinin pozulması təkcə inzibati xəta deyil, eyni zamanda, gec-tez həyatlar bahasına ödənilən riskdir. Buna görə də zirzəmi və qarajlardan istifadə qaydaları sərtləşdirilməli, hündürlmərtəbəli binaların zirzəmilərində kommersiya fəaliyyəti qəti şəkildə yasaqlanmalıdır.

Bu cür hadisələrin təkrarlanmaması üçün beynəlxalq standartlara uyğun ciddi audit mexanizmi yaradılmalı, eyni zamanda, sakinlərin şikayətlərinin elektron nəzarət platforması qurulmalı, hər şikayətin araşdırılması və nəticəsinin şəffaf şəkildə izlənilməsi gerçəkləşdirilməlidir.

Yasamalda binadək faciə bir daha sübut etdi ki, təhlükəsizlik qaydalarının pozulması yalnız texniki məsələ deyil, bu, birbaşa insan həyatına təhdiddir. Sakinlərin haqlı narazılıqlarına məhəl qoyulmaması, qanunsuzluqların illərlə davam etməsi və nəzarət mexanizmlərinin kağız üzərində qalması fəlakəti aqılmaaz edər. Amma bu hadisə həm də xəbərdarlıqdır: əgər dərhal önleyici tədbirlər görülməssə, oxşar faciələr təkrar yaşana bilər.

XQ-nin analitik qrupu

Leyla Əliyeva Qobustanda yeni parkın açılışında

dırmaq, yaşayış mühitini daha da yaxşılaşdırmaq məqsədilə parkda geniş abadlaşdırma işləri aparılıb. Yaşıllaşdırma işləri çərçivəsində park ərazisində müxtəlif növ ağaclar, kol bitkiləri və güllər əkilib, qazon salınıb. Sakinlərin və xüsusən də uşaqların rahatlığı üçün ərazidə söhbətgahlar, uşaq oyun meydançıqları quraşdırılıb, həmçinin işıq dirəkləri, oturmaqalar və zibil qabları yerləşdirilib.

Açılış tədbiri çərçivəsində xüsusi ağacəkmə aksiyası keçirilib. Leyla Əliyeva və IDEA könüllülərinin iştirakı ilə parkın müxtəlif hissələrində sərvi ağacları əkilib.

XQ

Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti, IDEA İctimai Birliyinin təsisçisi və rəhbəri Leyla Əliyeva Qaradağ rayonunun Qobustan qəsəbəsində salınmış yeni parkın açılışında iştirak edib.

Bakı-Qazax magistral yolunun 60-cı kilometrliyində, yaşayış evlərinin qarşısında yerləşən yeni istirahət məkanının ümumi sahəsi 10 min 350 kvadratmetrdir. Qobustan qəsəbəsi sakinləri üçün sağlam və keyfiyyətli istirahət məkanı formalaşdırmaq.

Ali məktəbdə baytarlıq bazası

Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti, IDEA İctimai Birliyinin təsisçisi və rəhbəri Leyla Əliyeva və Alena Əliyeva Lənkəran Dövlət Universitetinin nəzdində yaradılmış Baytarlıq Klinikası ilə tanış olublar.

Yeni istifadəyə verilmiş klinikada heyvanların müayinəsi və müalicəsi üçün nəzərdə tutulmuş kabinetlər, laboratoriyalar və müasir tibbi avadanlıqlar barədə məlumat verilib. Qeyd edilib ki, klinika həm regionda ev və çöl (vəhşi) heyvanlarının sağlamlığının qorunmasına xidmət edir, həm də universitetin Baytarlıq ixtisasında təhsil alan tələbələr üçün praktiki vərdislərin formalaşdırılması baxımından mühüm tədris bazası rolunu oynayır. Leyla Əliyeva bu ixtisasda təhsil alan tələbələr və müəllim heyəti ilə görüşüb, onların fikirlərini dinləyib, baytarlıq sahəsində kadr hazırlığı istiqamətində həyata keçirilən işlərlə yaxından tanış olub.

XQ

Lənkəranda müasir ekoturizm ünvanı

Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti, IDEA İctimai Birliyinin təsisçisi və rəhbəri Leyla Əliyeva, Bakı Media Mərkəzinin rəhbəri Arzu Əliyeva və Alena Əliyeva Lənkəranda "Citrus Valley" fermer təsərrüfatına baxış keçiriblər.

Təsərrüfatın sahibi Rəftarə Şükürova Azərbaycanın ilk aqro-qastro-ekoturizm məkanlarından biri olan "Citrus Valley"-in yalnız 2024-cü il ərzində 15 mindən çox turist qəbul etdiyini deyib. Bildirib ki, burada qonaqlar üçün kənd təsərrüfatı proseslərini, xüsusilə meyvə yığımını izləmək, yerli mətbəxin təamlarını dadmaq və onların hazırlanmasını öyrənmək üçün ustad dərslərində iştirak etmək, eləcə də

ətraf mühitlə yaxından tanış olmaq imkanı mövcuddur.

Leyla Əliyeva, Arzu Əliyeva və Alena Əliyeva fermer təsərrüfatında yaradılan şəraitlə yaxından tanış olub, məhsullara

baxış keçirib, burada çalışan əməkdaşlarla səmimi söhbət edib və onlara fəaliyyətlərində uğurlar arzulayıblar.

XQ

AZƏRTAC "Bernama" ilə əməkdaşlığı genişləndirəcək

Bakıda keçirilən D-8 Media Forumunda iştirak edən Malayziyanın "Bernama" xəbər agentliyinin baş direktoru xanım Datin Paduka Nur-ul Afida Kamaludinin rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyəti AZƏRTAC-ı ziyarət edib.

Qurumun İdarə Heyətinin sədri Vüqar Əliyev bildirib ki, AZƏRTAC ilə "Bernama" 2014-cü ildən bəri əməkdaşlıq edir, gündəlik informasiya mübadiləsi həyata keçirir. O, D-8 Media Sammitində Media Mükəmməlliyi Mərkəzinin yaradılması ilə bağlı qərarın əhəmiyyətindən bəhs edib. "Bernama" xəbər agentliyinin baş direktoru AZƏRTAC-la əməkdaşlıq əlaqələ

rindən məmnunluğunu ifadə edərək bildirib ki, müasir dövrün tələblərinə uyğun olaraq multimedia sahəsində informasiya mübadiləsinə daha intensiv yanaşılmalıdır. Görüş çərçivəsində agentliklər arasında mövcud əməkdaşlıq haqqında memorandumun yenilənməsinə dair razılıq əldə edilib.

XQ

Biləsuvar torpağında yetişdirilən hind quşu ləzzətinə və bolluğuna görə rayonda aqrar istehsalatı məqsədi ilə xüsusi əhəmiyyətə malik və məşhurluq gətirib. Elə bu səbəbdən 5-ci ildir ki, məhsul bayramı "Hind quşu" festivalı adı ilə keçirilir.

Festivalda fermerlər, kənd təsərrüfatı sahəsində fəaliyyət göstərən sahibkarlar, tanınmış aspaqlar, media təmsilçiləri, yerli sakinlər və xarici qonaqlar da iştirak edirlər. Ümumrayon şənliyi məzmun zənginliyi və tərtibat rəngarəngliyi, qonaq axını ilə diqqəti daha çox cəlb edirdi. Cənub bölgəsinin rayonları ilə yanaşı, Qaxdan, Balakəndən, Sumqayıt və Bakı şəhərlərindən gələnlər də əl işləri, hazırladıqları məhsullarla festivala qoşulmuşdular.

Bakının Bilgəh qəsəbəsindən Hüseyn Abdullayev ömür-gün yoldaşı Ülviyyə Abdullayeva ilə həyatlarında yetişdirdikləri zəfəranı, zeytun turşusunu, xurma doşabını, Sumqayıtdan Xanım Məmmədova uşaqlar üçün toxuduğu oyuncaqları, Salyandan Rauf İbrahimov ağacdan oyma üsulu ilə hazırladığı tətbiqi sənət nümunələrini, Bakıdan Aynurə Cəbrayilova təbii daşdan hazırladığı aksesuarları, Astaranın Kakalos kəndindən Rüşət Rzayev yerli, qurudulmuş

Biləsuvarda zəhmət və bolluq bayramı

pizədən toxuduğu zənbil, səbət, tərəzi, papaq və naxışlı həsirləri, Biləsuvar rayonunun Əsgərabad, İsmətlı kənd, Biləsuvar şəhər uşaq incəsənət məktəblərinin şagirdləri əl işlərini və rəsm əsərlərini nümayiş etdirdilər.

Xalq artisti İlham Namiq Kamalın festival iştirakçılarına salamlaması əmək bayramına könül xoşluğu gətirdi, meydana

halal zəhmətin, ruzi-bərəkətin hikmətinə ucalara yüksəldti. Biləsuvar Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Faiq Qürbətov el şənliyinin bu formatda təşkilinin regionda turizmin inkişafı, xalqımızın milli adət-ənənələrinin, mədəni irsinin, zəngin mətbəxinin təbliği baxımından mühüm rol oynayacağını diqqətə çatdırdı. Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin Aqrar İnnovasiya

Mərkəzinin direktoru Anar Cəfərov rəngarəng təqdimatların ölkədə quşçuluğun və turizmin inkişafına, bölgənin iqtisadi potensialının tanıtılmasına töhfə verəcəyini vurğuladı.

Ayrı-ayrı guşələrdə fermerlərin istehsal etdikləri məhsullardan ibarət satış yarmarkası, milli-mənəvi dəyərlərimizi əks etdirən toy adətləri və xına mərasimi bayrama yüksək tənəinə gətirdi. Festivalda Çin, özbək

mətbəxindən nümunələr, amerikasayağı hind quşu ləvəngisi, hind quşundan hazırlanmış müxtəlif növ milli təamlar nümayiş olundu. Məharəti ilə fərqlənən aspaqlar mükafatlandırıldılar.

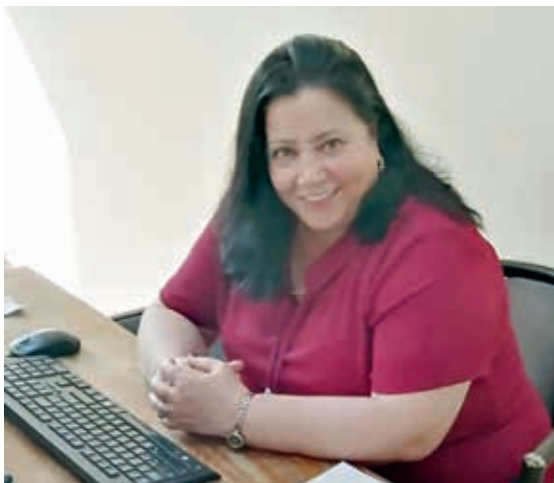
Dağlıq Şirvanın aspaqlarının, Lerikin "Rəfti" rərs qruplarının, Şirvan-Salyan və Lənkəran-Astara Regional Mədəniyyət idarələri musiqi kollektivlərinin çal-çağırnları bir-birini əvəzləyərək ölkəmizdə tərəqqi, bolluq və yüksələn rifahın simfoniyası kimi səsləndi.

Əlisəfa HƏSƏNOV,
XQ-nin bölgə müxbiri

Zəhmətdən və qeyrətdən göyərən bir qələm...

Bir vaxtlar qadına zəif məxlۇq deyirdilər. Sonralar zəif sözünü zəriflə əvəz etdilər. Hazırda cəmiyyətdə müəyyən statusu olan qadınlara baxdıqda isə onların güclü cinsdən elə də fərqlənmədiyini müşahidə edirik. Onların kişilərdən yeganə fərqi daha mərhəmətli, duyumlu, incə, nəzakətli və yənimsic olmalarıdır. Haqqında söhbət açacağımız qadın da yeri gələndə 7 yaşlı uşaq kimi saf, hərdən sadələvh, bəzən də 100 yaşlı bir insan kimi müdrik insan kimi tanıyanların qəlbində yurd salıb. Onun məşhur imzası, dövlət təltifi, kitabları, qəzeti var. Üstəlik, etibarlı, özü kimi sadıq, bir çağırışı ilə həyına yetən dostları var.

saydı, 2005-ci ildə təkbəşinə qəzet təsis etməyə cəsarət etməz, gücü çatmazdı. Yeri gəlmişkən, “Yeni Təfəkkür” qəzeti 2007-ci ildən Azərbaycan Qızıl Aypara Cəmiyyətinin həmtəsisçiliyi ilə nəşr olunur. Və Şəmsiyyə yaradıcılığının çiçəkləndiyi dövrdə – 15 il öncə Əməkdar jurnalist fəxri adına layiq görülüb.

Şəmsiyyənin 60 illik yubiley tədbirində Milli Məclisin deputatları, dostları, həmkarları onu təbrikə gəlmişdilər. Məclisdə iştirak edənlərə Əməkdar jurnalistin illərlə yazdığı yaradıcılıq nümunələrindən seçmələr olan və onun haqqında yazılan fikirlərin toplandığı 32,5 çap vərəqi həcmində, 522 səhifəlik, qalın cildli, nəfis tərtibatlı “Şəmsiyyənin kitabı” təqdim olundu. İndi onun 70 illik yubileyi münasibətilə hazırlanan yeni kitab üçün ürayiməndən keçənləri yazanda “Şəmsiyyənin kitabı”nın “Müəllifdən” bölümündəki bir fikrini xatırladı. Şəmsiyyə yazırdı: “Bu, mənim birinci və sonuncu kitabımdır. Mən yazıçı deyiləm, bir jurnalist kimi uzun illərdən bəri yazdıqlarımdan ibarət bu kitab qoy məndən doğmalarıma, dostlarıma, haqqında yazdığım qəhrəmanlarıma, müsahibə aldığım müsahibələrimə bir xatirə olsun. Yazdım ki, sözüm qala...”.

Əbəs yerə demirlər ki, “Heç vaxt demə ki, heç vaxt”. İndi 70 yaşın ərfəsində Şəmsiyyə xanım üçün dostlarının çoxsaylı təkidləri ilə hazırlanan yeni nəşr sayca onun ikinci kitabı olacaq. Hər yazdığı cizmaqaranı toplayıb ildə bir kitab nəşr etdirənlərdən fərqli olaraq, Şəmsiyyə sözə dəyər verən, keyfiyyəti kəmiyyətlə uzlaşdırmayan peşəkardır. O, bilir ki, sərraf oxucu pisi yaxşıdan ayırmaq bacarır. Kitabın sayından çox, o nəşrdə oxucuya təqdim olunan fikrin aliliyi əsasdır. Bu mənada o, oxucunun damarını tutmağı da bacarır.

Əminəm ki, belə xatirə kitabından daha bir növbəti Şəmsiyyə xanımın 80 yaşı üçün hazırlanacaq. Çünki o, buna layiqdir. Çünki o dəyişir, inkişaf edir, yeniliklə ayaqlaşır və onun haqqında həmişə deməyə söz var. Neçə ki, Şəmsiyyə xanım var, demək, ətrafında onu sevan, hörmət edən, adı çəkiləndə özünü təbəssüm qonan dostları da var. Və bu dostların hər birinin onun haqqında deməyə çox dəyərli fikirləri və sözləri də var və olacaq...

Zərifə BƏŞİRQIZI
XQ

Göygöl xəbərləri

Şəhid ailələri ilə görüş

Rayonda şəhid ailələri ilə keçirilən növbəti görüşdə Azərbaycanın müstəqilliyi, suverenliyi və ərazi bütövlüyü uğrunda Vətən qurbanlarının xatirəsinə dərin ehtiram ifadə olunub.

Göygöl Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Vüqar Novruzov bildirib ki, şəhid ailələrinin sosial müdafiəsi və onların hərtərəfli qayğı ilə əhatə olunması Azərbaycan da dövlət siyasətinin davamlı istiqamətlərindən biridir. Prezident İlham Əliyevin və Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyevanın şəhid ailələrinə göstərdiyi

yüksək diqqət və himayədarlıq nəticəsində onların həyat şəraiti yaxşılaşdırılıb, problemləri, çətinlikləri aradan qaldırılıb.

Çıxış edən şəhid ailələri üzvləri dövlətin onlara göstərdiyi qayğıya görə ölkə rəhbərliyinə minnətdarlıqlarını ifadə ediblər. Onlar bildiriblər ki, bu dəstək həm mənəvi, həm də sosial baxımdan önəmlidir və razılıqla qarşılanı.

Səmimi dialoq şəraitində davam edən mərasimdə şəhid ailələrini maraqlandıran məsələlər müzakirə olunub, arzu və xahişləri qeydə qılıb.

İnteraktiv kitab köşkü

“AzerGold” QSC-nin təşkilatçılığı ilə Göygöl şəhərinin Heydər Əliyev adına mədəniyyət və istirahət parkında müasir formatlı interaktiv kitab köşkü quraşdırılıb.

Rayon sakinlərinin mütaliə imkanlarını genişləndirməyi və oxu mədəniyyətində əlçatanlığı yaratmağı nəzərdə tutan layihə sakinlərin günün istənilən vaxtı kitablarla pulsuz və sərbəst təmasına imkan yaradıb. Oxucular sadə rəqəmsal qeydiyyatdan keçib geniş kitab siyahısından seçim edirlər.

15 gün sonra oxucuya elektron bildiriş göndərilir və kitabın qaytarılması xahiş olunur. Bununla yanaşı, elektron platforma ən fəal və intizamlı istifadəçilərin reytingini formalaşdırır. Rübün sonunda yüksək nəticə göstərən oxucular “AzerGold”

QSC-nin hədiyyələr ilə mükafatlandırılacaq.

Köşkün təqdim etdiyi 400-ə yaxın nəfis tərtibatlı nəşr Azərbaycan və dünya klassiklərinin əsərlərini, müasir ədəbiyyat, uşaq və yeniyetmə kitabları, biznes və özünüinkışaf sahələrini əhatə edir.

“AzerGold” QSC-dən bildirdilər ki, layihə icmaların intellektual inkişafına dəstək vermək, xüsusilə regional oxu vərdeşlərini gücləndirmək məqsədli dəsiyir, “Kitab sovgatı”, “Uşaq kitab dostu” kimi maarifləndirici təşəbbüsələrinin davamıdır. Bu yəndə ilk addım isə ötən il Daşkəsən rayonunun Quşçu kəndində həyata keçirilib.

Hamlet QASIMOV,
XQ-nin bölgə müxbiri

Xuntaçıların məhkəməsi

Tökülən qanlar üzə durur...

Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin sülh və insanlıq əleyhinə cinayətlər, müharibə cinayətləri, habelə terrorçuluq, terrorçuluğu maliyyələşdirmə və digər ağır cinayətlərdə təqsirləndirilən Ermənistan vətəndaşı Ruben Vardanyanın barəsində cinayət işi üzrə məhkəmə prosesi noyabrın 24-də davam etdirilib.

Bakı Hərbi Məhkəməsində hakimlər Zeynal Ağayevin sədrliyi ilə, Anar Rzayevdən və Camal Ramazanovdan ibarət tərkibdə keçirilən açıq məhkəmə iclasında (ehtiyat hakim Günel Səmədova) təqsirləndirilən şəxs bildiyi dildə, yəni rus dilində tərcüməçi, habelə müdafiəsi üçün dövlət hesabına vəkilə təmin olunub.

Hakim Zeynal Ağayev prosesdə ilk dəfə iştirak edən zərərcəkmış şəxslərə və zərərcəkmış şəxslərin hüquqi varislərinə məhkəmə heyətini, dövlət ittihamını müdafiə edən prokurorları, tərcüməçiləri və s. təqdim edib, habelə onların qanunvericiliklə nəzərdə tutulmuş hüquqlarını və vəzifələrini izah edib.

Ardınca zərərcəkmış şəxslərin ifadələri dinlənilib.

Dövlət ittihamçısı Təranə Məmmədova-

Dövlət ittihamçısı Təranə Məmmədovanın suallarını cavablandıran zərərcəkmış Ariz Məmmədov Şuşa rayonunun Xəlfəli kəndində Ermənistan ordusunun qalıqları və qanunsuz erməni silahlı dəstələrinin minaatanndan açdığı atəş nəticəsində yara-

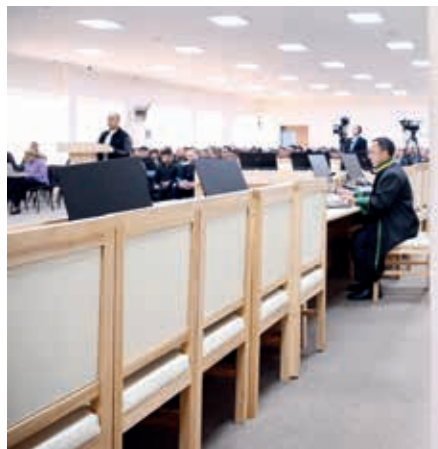
vanın suallarını cavablandıran zərərcəkmış Mirhüseyn Salahov Kəlbəcərdə Ermənistan ordusunun qalıqları və qanunsuz erməni silahlı dəstələri tərəfindən atılmış minaatə mörmissinin partlaması nəticəsində özünn, Hüseyn Məmmədovun və daha bir neçə nəfərin yaralandığını söyləyib.

Baş Prokurorluğun Dövlət ittihamının müdafiəsi üzrə idarəsinin şöbə rəisi Nəsir Bayramovun suallarını cavablandıran zərərcəkmış Elturan Cəbiyev Kəlbəcərdə Ermənistan ordusunun qalıqları və qanunsuz erməni silahlı dəstələri tərəfindən açılmış atəşlər nəticəsində xəsarət aldığını bildirib.

Zərərcəkmış Telman Fərhadlı ifadəsində Kəlbəcərdə düşmən tərəfindən açılmış atəş nəticəsində yaralandığını deyib. Baş prokurorun böyük köməkçisi Vüsal Əliyevin suallarını cavablandıran zərərcəkmış hadisə zamanı daha iki nəfərin xəsarət aldığını söyləyib.

Dövlət ittihamçısı Fuad Musayevin

suallarını cavablandıran zərərcəkmış İslam Məsiyev və Mehdi Əhmədov Kəlbəcərdə düşmən tərəfindən açılmış minaatə mörmissinin partlaması nəticəsində müxtəlif xəsarətlər aldığını bildirdilər. İfadə verən Xəlil Xasməmmədov düşmənin təxribatı nəticəsində özünün və daha iki nəfərin xəsarət aldığını, daha iki nəfərin isə həlak olduğunu deyib.

landığını bildirib. Hadisə zamanı yanında olmuş Nemət Abdullayev və Sadiq Qasimlı da yaralanıb.

İlyas Babazadə Kəlbəcərdə düşmən tərəfindən atılmış artilleriya mörmissinin partlaması nəticəsində yaralandığını söyləyib. Hadisə zamanı yanında olmuş Nicat Qarazadə isə həlak olub.

Digər zərərcəkmış şəxslər - Sadiq Əliyev, Müsənnif Əliyev, Elnur Şixiyev, Yagir Sultanov, Fərid İbrahimov, Elgün Talıbov, Vüqar Həsənov, Xəyal Həbibov, Mustafa Ağayev, Əmrəh Abdiyev, Natiq Zeynəli, Fərid Əliyev, Hidayət Qüdrətzadə, Polad Rəhmanov, Zamil Tağıyev, Sənan Əliyev, Famil Abdullayev, Firuddin Namazaliyev, Hakim Həsənov, Əmrə Musayev müxtəlif istiqamətlərdə Ermənistan ordusunun qalıqları və qanunsuz erməni silahlı dəstələri tərəfindən açılmış atəşlər nəticəsində yaralandıqlarını bildirdilər.

Daha sonra məhkəmə prosesi cinayət işi materiallarında olan sənədlər və digər sübutların tədqiqi ilə davam etdirilib.

Məhkəmənin növbəti iclası noyabrın 25-nə təyin olunub.

XQ

Azərbaycan elminin yeni innovativ çağırışları

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının 3 noyabr 2025-ci ildə keçirilmiş 80 illik yubiley mərasimində ölkə Prezidenti İlham Əliyevin dərin məzmunlu nitqində ötən illərdə Vətən elminin qazandığı möhtəşəm uğurlar yüksək dəyərləndirildi, ziyalılarımızın qarşısında duran önəmli vəzifələr vurğulandı.

17 mart 1945-ci ildə yaradılan bu elm məbədgahının qət etdiyi yolun əhəmiyyətini, əldə etdiyi elmi nəticələri yüksək qiymətləndirən ölkə başçısı onun cəmiyyətin inkişafında aparıcı rolunu xüsusi olaraq vurğulamışdır: “Akademiya 80 il ərzində böyük yol keçmişdir, Azərbaycanda elmin inkişafında aparıcı rol oynamışdır”. Akademiyanın fəaliyyətinin canlanması ötən əsrin 70-ci illərində başlamışdır. Bu dövrdə ümummilli lider Heydər Əliyevin qayğısı ilə yeni elmi-tədqiqat institutları yaradılmış, minlərlə Azərbaycan gənci o vaxt Sovet İttifaqının aparıcı ali məktəblərinə göndərilmiş, nəticə olaraq, ölkəmizin milli intellektual kadr potensialı güclənmişdir.

Qeyd etmək lazımdır ki, bu proses özünü müxtəlif elm sahələrində, o cümlədən tarix elmlərinin tədqiqində daha bariz şəkildə göstərmişdir. Uzun müddət ölkəmizdəki arxeoloji abidələrin araşdırılmasında həlledici rola malik olan İ.Məşşaninov, A.Miller, A.Spitsin, T.Passek, B.Latinin və digər cənəbi tədqiqatçıların nəzarətində araşdırılan abidələrimizin tədqiqində tədrisçən S.Qaziyev, İ.Cəfərzadə, M.Hüseynov, İ.Nərimanov, O.Həbibullayev təmsilində onlarla milli arxeoloq kadrların imzalarına rast gəlinməyə başlanmışdır. Bu sahədə Azərbaycan gənclərinin müxtəlif respublika və səhərlərə ezam olunması da mühüm rol oynayırdı.

Ölkə başçısının qeyd etdiyi kimi, Azərbaycanın ağır sosial-iqtisadi problemlərlə üzləşdiyi dövrdə belə akademiyanın qorunmasına diqqət göstərilmiş, alimlərin fəaliyyəti üçün hər zaman vəsait ayrılmışdır. Elma göstərilən dövlət qayğısının davam etdirilməsinin nəticəsidir ki, bu gün AMEA-nın maddi-texniki bazası möhkəmləndirilmiş, akademiya şəhərciyində yerləşən binaların təmiri aparılmış, yeni elmi kitabxana, Milli Ensiklopediya üçün yeni bina istifadəyə verilmiş, Elmi-tədqiqat institutları təmir edilərək müasir avadanlıqlarla təchiz olunmuş, 2009-cu ildə isə Azərbaycan alimlərinə qrantlar yolu ilə maddi dəstək vermək üçün Elm fondu yaradılmış, eyni zamanda, Elmin inkişafı üzrə Milli Strategiya, “Elm haqqında” Qanun və Dövlət Proqramı qəbul edilmişdir. Bu addımlar Akademiyanın qorunub-saxlanmasına və inkişafına göstərilən dövlət qayğısının, əsas Ümummilli lider tərəfindən qoyulan elmin təkmilləşdirilməsi və himayə edilməsi siyasətini Prezident İlham Əliyevin layiqincə davam etdirməsinin bariz göstəricilərindəndir.

Bu gün ərazi bütövlüyünü təmin etmiş Azərbaycan sürətlə inkişaf edir, dünyaya inteqrasiya olunur. Siyasi, hərbi, diplomatik sahələrdə əldə edilən inkişafın elmdə də əks olunmasının vacibliyi artıq zamanın tələbinə çevrilmişdir. Prezident tərəfindən elm adamları qarşısında qoyulan başlıca inkişaf istiqamətləri məhz bu zərurətdən irəli gələn vəzifələrin müəyyənlaşdırılması ilə Azərbaycan elminin global səviyyədə nüfuzunu artıran yeni üfqlər açıq.

Yeni innovativ çağırışlar bütün elm sahələrini əhatə etməklə onların inkişaf prioritetlərini müəyyənləşdirir. Başlıca prioritetlərə diqqətlə nəzər salarkən müxtəlif elm sahələrini vahid orqanizm şəklində birləşdirən və bir-birini tamamlayan beş başlıca istiqamət ön plana çıxır: texnoloji inkişaf; fundamental elmləri birləşdirən nəzəriyyənin istehsalatə tətbiqini hədəfləyən hərbi-sənaye üzrə inkişaf; geoloji və təbii elmlərin birləşdirən bərpaolunan enerji layihələri; ictimai elmləri əhatə edən siyasi-tarixi-nəzəriyyə; humanitar elmləri birləşdirən mənəvi dəyərlər və dilimizin saflığının qorunması üzrə təkmilləşdirmə.

Birinci istiqamətlə bağlı irəli sürülən prioritetlərin ilk sırasında yeni texnologiyaların tətbiqi, təkmilləşdirilməsi, süni intellekt, rəqəmsallaşmanın intensivləşdirilməsi, xüsusilə kibertəhlükəsizliklə bağlı proqram layihələrin həyata keçirilməsi kimi vacib məsələlər yer alır. Onlar ölkəmizin, onun hər bir vətəndaşının, intellektual potensialının, bütövlükdə gələcəyimizin innovativ-informasiya təhlükəsizliyini təmin edir. Onun əhəmiyyətini qısa bir müqayisə ilə daha aydın görmək olar. Birinci Qarabağ müharibəsi dövründə torpaqlarımızın itirilməsi, suverenlik hüquqlarımızın erməni işğalçıları tərəfindən ağır şəkildə pozulmasına dünyanın biganə qalmasının əsasında məhz informasiya müharibəsindəki məğlubiyyət dayanırdı.

İkinci istiqamət nəzəriyyədən istehsalatə keçidin sürətləndirilməsi, texnoloji-intellektual təhlükəsizliyin fiziki təminatı olan hərbi-sənaye sahəsinə fundamental elmlərin verəcəyi töhfələrin əsas prioritetlərini müəyyənləşdirir. Bu gün Azərbaycanda hərbi sənayenin inkişaf etməsinin, hərbi təyinatlı məhsullar istehsal edilməsinin, pilotsuz uçuş aparatlarının istehsalına başlanmasının əhəmiyyətini vurğulayan ölkə başçısı Azərbaycan alimlərinə bu istiqamətə dəvət etməklə, onların intellektual bacarıqlarını istehsalatə cəlb edən böyük

fəaliyyət meydanı vermişdir.

Üçüncü istiqamət ölkənin iqtisadi inkişafına elmi töhfələrin cəlb edilməsi ilə bağlıdır. Azərbaycanın müasir inkişaf səviyyəsində qeyri-neft sektorunun təkanverici qüvvəsi, valyuta ehtiyatlarımızın ildən-ilə artması, azad edilmis ərazilərimizin bərpasına qoyulan investisiyaların artmasının əhəmiyyəti diqqətə çatdırılmışdır. Qeyd olunmuşdur ki, güclü iqtisadiyyat olmadan heç bir sahədə uğurlar əldə etmək mümkün olmazdı. Lakin müasir iqtisadi inkişaf yeni sahələrin, xüsusilə bərpaolunan enerji layihələrinin inkişafını zəruri edir. Bununla bağlı Qarabağda, Şərqi Zəngazurda aparılan geoloji işlərə alimlərin dəvət edilməsi təbii resurslarımızın geniş miqyasda üzə çıxarılmasına, həmçinin yeni iş yerlərinin açılmasına, insanların rifahının daha yüksək səviyyəyə çatmasına rəvac verəcəkdir.

Dördüncü və beşinci istiqamətlər daha çox ictimai və humanitar elm sahələri qarşısında duran vəzifələri ehtiva edir. Bu vəzifələr içərisində müstəqil Azərbaycan dövlətinin tarixi ilə bağlı sanballı elmi əsərlərin yazılması başlıca prioritetlərdəndir. Ölkə Prezidenti bu məsələnin vacibliyini vurğulayaraq qeyd etmişdir: “Artıq 30 ildən çoxdur ki, biz müstəqil dövlət kimi yaşayırıq və Azərbaycan xalqının çoxəsrlik dövlətçilik tarixində Azərbaycan bugünkü qədər güclü olmamışdır. Ona

görə müstəqil Azərbaycanın tarixini tədqiq edən, təbliğ edən bir çox əsərlərə ehtiyac var”.

Xüsusilə Qərbi Azərbaycanda tarixi yer adlarımızın dəyişdirilməsinə diqqət çəkən ölkə başçısı toponimlərimizi real şəkildə əks etdirən tarixi xəritələrin dərc edilməsinin, Zəfər tariximizlə bağlı elmi əsərlərin yazılmasının vacibliyinə diqqət çəkmişdir. Yeri gəlmişkən, qeyd etməliyəm ki, arxeoloji abidələrdə də erməni terroru zaman-zaman özünü göstərmişdir. Qərbi Azərbaycandakı Mahaltəpənin “Arataşen”, Xatunaxın “Aknaşen”, Təzəkənd arxeoloji mədəniyyətinin “Karmirberd” olaraq dəyişdirilməsi ermənilərin “toponim oğurluğu”nun əyani sübutlarıdır.

Təbii ki, Azərbaycan alimləri tərəfindən bu abidələrlə bağlı yazılan elmi əsərlərdə onlar tarixi adları ilə təqdim olunur. Lakin belə əsərlərin sayının artması tarixi, arxeoloji, memarlıq abidələrimizin bu torpaqların aborigenləri olan əcdadlarımız tərəfindən yaradıldığını sübut etməklə yanaşı, onların təmsilində milli-mənəvi, həmçinin tarixi-mədəni dəyərlərimizin beynəlxalq miqyasda tanınması baxımından da mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Belə əsərlərin hazırlanmasında Azərbaycan dilinin saflığının qorunması məsələsi başlıca prioritetlərdən biri olaraq qarşıya qoyulmuşdur.

Beşinci istiqaməti təşkil edən ana dilimizin orijinallığının saxlanması

məsələsi təkə dilçi-alimlərin deyil, bütövlükdə Azərbaycan ictimaiyyətinin ürayından olan əsaslı məsələlərdəndir. Dilimizi xarici kəlmələrdən qorumağın vacibliyini vurğulayan ölkə Prezidenti bununla bağlı demişdir: “Azərbaycan dilinin saflığının qorunması hər bir Azərbaycan vətəndaşının işi olmalıdır. Yəni dövlət, alimlər, dilçilər, yazıçılar, şairlər, jurnalistlər, siyasətçilər, məşğul olanlar bu məsələyə çox böyük diqqət verməlidirlər”.

Azərbaycan elminin inkişaf tarixində yeni səhifənin ilk başlıqları kimi tarixə daxil olan bu innovativ çağırış və inkişaf prioritetləri elm adamlarına göstərilən böyük etimadın yeni üfqlərini açmışdır. Zəfərimizin beş illiyində, ərazi bütövlüyümüzün və suverenliyimizin konstitusional təminatının yubileyi ilə olan və bağlı olaraq da Azərbaycan Respublikası Prezidentinin müvafiq sərəncamı ilə “Konstitusiya və Suverenlik İli” elan edilən 2025-ci il, eyni zamanda, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının yubileyi ilə fəaliyyətini yuxarıda qeyd edilən prioritet istiqamətlərə yönəldərək əldə edəcəyi gələcək uğurların başlanğıc nöqtəsi olaraq elm tariximizə daxil olur.

Zeynəb QULİYEVA,
AMEA Naxçıvan Bölməsinin
baş elmi işçisi, Ali Məclisin deputatı

Yeni nəşrlər

Tarixi abidələr pasportlaşdırılır

Azərbaycan Respublikasının Mədəniyyət Nazirliyi yanında Mədəni İrsin Qorunması, İnkişafı və Bərpası üzrə Dövlət Xidməti “Azərbaycan” Elmi Tədqiqat Layihə İnstitutunun müttəxəssisləri Naxçıvan Muxtar Respublikası ərazisində yerləşən tarix və mədəniyyət abidələrinin pasportlaşdırılmasına başlayıblar.

Görülən işlər çərçivəsində abidələrin dəqiq memarlıq ölçmə cizgiləri hazırlanacaq, mövcud vəziyyəti qeydə alınacaq, fotofiksasiya aparılacaq, coğrafi koordinatları müəyyən ediləcək, tarixi arayışları tərtib olunacaq, arxiv materialları araşdırılacaq və digər zəruri tədbirlər həyata keçiriləcək.

Pasportlaşdırılacaq abidələr arasında Naxçıvan şəhərində yerləşən Məminə Xatun (1186–1187) və Yusif ibn Kuseyir (1161–1162) türbələri, İsmayılخان hamamı (XVIII əsr), Ordubad şəhərindəki Buzxana, Cəmə məscidi və Mədrəsə (XVIII əsr), Culfa rayonunda Güllüstan türbəsi (XIII əsr) və Xanəqah memarlıq kompleksi, Kəngərli rayonunda Qarabağlar Memarlıq Kompleksi (XII–XIV əsrlər) kimi dünya və ölkə əhəmiyyətli memarlıq nümunələri də yer alır.

Xatırladaq ki, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2025-ci il 8 iyul tarixli Qərarı ilə “Daşınmaz abidələrin pasportlaşdırılması Qaydaları” və “Daşınmaz abidələrin pasportunun nümunəvi forması” təsdiqlənib. Qərara uyğun olaraq, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının rəyi nəzərə alınmaqla, təsdiqlənmiş yeni forma əsasında Naxçıvan Muxtar Respublikası ərazisində yerləşən 50 tarix və mədəniyyət abidəsinin pasportu hazırlanacaq.

H.SƏBUHI
XQ

Qədim diyarın tarixi elmi mənbələrdə

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Naxçıvan Bölməsinin sədri, akademik İsmayıl Hacıyevin qədim diyarın tarixinə dair “Naxçıvan tarixi mənbələr işığında” və “Naxçıvan Muxtar Respublikasının yaranması və inkişaf tarixi” adlı 2 yeni kitabı işıq üzü görüb. Bu nəşrlərdə muxtar respublikanın son 25 ildə keçdiyi ictimai-siyasi, sosial-iqtisadi, elmi və mədəni inkişaf mərhələləri barədə əmtəadlı, mənbə sayılan müxtəlif materiallar toplanıb.

Birinci kitabda müəllifin ötən illərdə müxtəlif əsərlərə yazdığı ön sözlər, resenziyalar və müsahibələr verilib. Nəşrə akademik çap olunmuş əsərləri barədə yazılmış resenziyalar da əlavə edilib. “Apostrof-A” nəşriyyatında işıq üzü görən 472 səhifəlik mənbənin elmi redaktoru, tarix elmləri doktoru, dosent Emin Şixəliyev, rəyçiləri tarix üzrə fəlsəfə doktoru Musa Quliyev, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Rəşad Zülfiqarov, nəşri isə Akif Dənizadədir. “Naxçıvan tarixi mənbələr işığında” kitabı “Giriş” və 3 fəsildən ibarətdir.

I fəsilə müəllifin “Heydər Əliyevin tariximizdə və taleyimizdəki yeri və rolu”, “Heydər Əliyev: başçı müdrikliyi özündə əks etdirən tarixi şəxsiyyət”, “Azərbaycan tarixində nəşriyyatında işıq üzü görən 472 səhifəlik mənbənin elmi redaktoru, tarix elmləri doktoru, dosent Emin Şixəliyev, rəyçiləri tarix üzrə fəlsəfə doktoru Musa Quliyev, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Rəşad Zülfiqarov, nəşri isə Akif Dənizadədir. “Naxçıvan tarixi mənbələr işığında” kitabı “Giriş” və 3 fəsildən ibarətdir.

I fəsilə müəllifin “Heydər Əliyevin “Heydər Əliyev irsi-əbədiyaşar təlim”, “İlham Əliyev və müstəqil Azərbaycanın iqləri (2003–2024)”, “Əlinəçay mahalına həsr edilmiş dəyərli əsər” kimi kitab və kitab və monoqrafiyalar barədə 8 resenziyası toplanıb. Bu bölmədəki “Yeni dövrün yeni Naxçıvanı”, “Naxçıva-

nın müstəqillik dövrü salnaməsi”, “Naxçıvanşünaslıq elmi xəzinəsinə dəyərli töhfə”, “Ümummilli liderin yubileyinə həsr olunan dəyərli monoqrafiya”, “Naxçıvan Azərbaycan dövlətçilik tarixində”, “Naxçıvan Muxtar Respublikasının sosial-iqtisadi və mədəni inkişafına həsr olunmuş monoqrafiya naxçıvanşünaslığa dəyərli töhfədir” və s. 25 resenziya isə alimin öz əsərləri barədə dövrü nəşrlərdə çap olunmuş məqalələrdir.

Kitabın III fəsilində isə “Elmə olan diqqətin təzahürü”, “AMEA Naxçıvan Bölməsi fəaliyyət dairəsini genişləndirir”, “Ölkə Prezidentinin bəyanatı erməniləri təşvişə salıb”, “Müstəqil Azərbaycanın siyasi zəfərlər epopeyası” və s. mövzularda “Xalq qəzeti”, “AZƏRTAC”, “Yeni Azərbaycan”, “Şərq qapısı”, “İki sahil”, “Azad Azərbaycan”, “Naxçıvan”, “Tələbə press”, “Nuh yurdu”, “Azərbaycan diasporu”, “Səs”, “Kaspi”, “525-ci qəzet” və s. media qurumlarına verdiyi müsahibələri təqdim edilib.

Akademik İsmayıl Hacıyevin “Naxçıvan Muxtar Respublikasının yaranması və inkişaf tarixi” (rus dilində) adlı monoqrafiyası isə tarixi

haqiqətlərimizin beynəlxalq aləmdə tanınması məqsədilə orijinal nəşrdən sonra rus dilində çap edilib. Əsərdə XX əsrin əvvəllərində Naxçıvan diyarının ictimai-siyasi və hərbi vəziyyəti araşdırılmış, Naxçıvanda baş vermiş hadisələr təhlil edilmiş, ermənilərin Naxçıvanı iddiaları və soyqırımı törətmələri, Naxçıvanın qəhrəman əhalisinin mübarizəsi faktik materiallar əsasında öyrənilmişdir. Türkiyənin köməyi ilə Naxçıvanın qorunub saxlanması, Moskva və Qars beynəlxalq müqavilələri sayəsində Azərbaycanın protektoratlığında Naxçıvana muxtar respublika statusunun verilməsi, Naxçıvan Muxtar Respublikasının yaranması və inkişaf tarixi xronoloji ardıcılıqla işlənib.

“Elm və təhsil” nəşriyyatında işıq üzü görən 447 səhifəlik monoqrafiyanın elmi redaktorları tarix elmləri doktoru, professor Nikolay Dyakov, tarix üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Akif Fərzəliyev, rəyçiləri isə AMEA-nın müxbir üzvü, tarix elmləri doktoru, professor Musa Qasımlı, tarix elmləri doktoru, professor Oktay Sultanov, tarix elmləri doktoru, dosent Emin Şixəliyevdir. Bu monoqrafiya “Giriş”, 7 fəsil

və “Nəticə”dən ibarətdir. “Naxçıvan Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti dövründə” adlı I fəsildə Türkiyənin Naxçıvan bölgəsinə siyasi-hərbi yardımı, İngiltərə və ABŞ-in Naxçıvan bölgəsinə dair iklili siyasəti, ermənilərin Naxçıvan bölgəsinə ərazi iddiaları kimi məsələlərdən bəhs olunur.

Monoqrafiyanın “Araz-Türk Cümhuriyyətinin yaranması, fəaliyyəti və süqutu” adlı II fəsildə Araz-Türk Cümhuriyyətinin yaranması, hakimiyyət strukturlarının yaradılması, ərazi bütövlüyü uğrunda erməni daşnaklarına qarşı mübarizə kimi məsələlərə yer verilib. “Naxçıvanda Sovet hakimiyyətinin qurulması, muxtariyyət statusu və Naxçıvan MSSR-in təşkili” adlı III fəsildə Qars konfransı, Qars müqaviləsi, Azərbaycanın himayəsində Naxçıvan statusu, Naxçıvan Muxtar Respublikasının siyasi-hüquqi statusu və MSSR-in təşkili barədə məsələlərdən bəhs edilib.

“Naxçıvan MSSR XX əsrin 20-30-cu illərində” adlı IV fəsildə Naxçıvan sənayesinin bərpası, inkişafı, Naxçıvan MSSR-də mədəni quruculuq işlərindən bəhs olunub. Monoqrafiyanın “Naxçıvan Muxtar Respublikası 1941–1945-ci illər müharibəsi dövründə” adlı V fəslində Naxçıvan əhalisinin müharibə cəbhələrində, həmçinin arxa cəbhədəki fəaliyyətlərinə aydınlıq gətirilir.

“Naxçıvan Muxtar Respublikasının ictimai-siyasi, sosial-iqtisadi və mədəni inkişafı (1946–1990)” və “Naxçıvan Muxtar Respublikası müstəqillik illərində (1990–2024)” adlı fəsillərdə isə Naxçıvan tarixində Heydər Əliyev dövrü, müstəqilliyin möhkəmləndirilməsi, Naxçıvan Muxtar Respublikasının inkişaf dinamikasına nəzər salınıb. Monoqrafiyada şəxsi və coğrafi adların göstəricilərinə də yer verilib.

S.HƏSƏNOV,
XQ-nin Naxçıvan müxbiri

“Pozitiv, etibarlı və anlayışlı həmkar...”

Milli Kitabxanada yubiley mərasimi

Dünən Milli Kitabxanada Mətbuat Şurasının sədri, Yazıçılar Birliyinin sədr müavini, “525-ci qəzet”in baş redaktoru, Əməkdar mədəniyyət işçisi Rəşad Məcidin anadan olmasının 60 illiyi ilə əlaqədar nəşr olunan “Qala adam” kitabının və “Rəşad Məcid-60” elektron məlumat bazasının təqdimatı keçirilib.

Milli Kitabxananın direktoru, professor Kərim Tahirov çıxış edərək “Qala adam”ın orijinal, fərqli və nostalji hissələrlə dolu bir kitab olduğunu söyləyib. O, 1992-ci ildə “525-ci qəzet”i yaradan Rəşad Məcidin bu addımını çox böyük uğur kimi qiymətləndirib.

Yazıçılar Birliyinin sədri, Xalq yazıçısı Anar Rəşad Məcidin çox pozitiv, etibarlı və anlayışlı həmkar olduğunu bildirib. O

AMEA-nın Riyaziyyat və Mexanika İnstitutunun direktoru, AMEA-nın müxbir üzvü Misir Mərdanov deyib ki, Rəşad Məcid daim irəli gedən, yenilikçi və istedadlı şairdir. Onun baş redaktor olduğu “525-ci qəzet” Azərbaycanda ən çox oxunulan qəzetlərdəndir.

Məclisdə Milli Məclisin üzvü, yazıçı-publisist Aqil Abbas, akademik Nizami Cəfərov, professorlar Cahangir Məmmədli,

əlavə edib ki, yubilyar həm də çox istedadlı şair və publisistdir. Onun publisistik yazıları Mirzə Cəlilin, Üzeyir bəyin publisistikasının davamı kimi xarakterizə oluna bilər.

AMEA-nın prezidenti, akademik İsa Həbibbəyli qeyd edib ki, bütün yönləri ilə yaradıcı olan Rəşad Məcid Azərbaycan müstəqillik dövrünün publisistidir və poeziyanın bütün janrlarında professional şairdir.

Qulu Məhərrəmli, Əli Əmirli, MEDİA-nın icraçı direktorunun müavini Natiq Məmmədli və digər iştirakçılar Rəşad Məcidin yaradıcı fəaliyyətini yüksək qiymətləndirib və ona uğurlar arzulayıblar.

Sonda Rəşad Məcid iştirakçılara, mərasimin yüksək səviyyədə təşkilinə görə Milli Kitabxananın əməkdaşlarına minnətdarlığını bildirib.

XQ

Milli kino tariximiz

(əvvəli qəzetin 15 noyabr tarixli sayında)

Bu il yubileyini qeyd etdiyimiz Azərbaycan filmləri arasında tarixi mövzuda olan ekran işləri də var. XVI əsrə aid “Koroğlu” dastanının motivləri üzrə çəkilmiş film buna gözəl nümunədir. “Koroğlu” kinolentinin artıq 65 yaşı tamam olur.

Altay, Türkmənistan, Türkiyə və Azərbaycan türklərinin əfsanələrində xalq qəhrəmanı kimi təqdim edilən Koroğlunun obrazı ümumbəşəri önəmə malikdir. Qazan-dığı şöhrət və ona olan məhəbbət “Azərbaycanfilm”in ərəşəyə gətirdiyi filmdə öz bədii ifadəsini bir daha tapıb. Özü də “Koroğlu” kinostudiyamızın tarixi qəhrəmanlıq mövzusunda çəkdiyi ilk geniş ekranlı rəngli filmidir. Bu faktın özü o dövr üçün Azərbaycan kinematoqrafiyasının yeni bir inkişaf səviyyəsinə çatdığını və müasir kino sənətinin nailiyyətləri əsasında bu cür mürəkkəb bir filmi çəkib meydana çıxarmaq qabiliyyətini göstərirdi. “Koroğlu” həm də Cənubi Qafqaz respublikalarının kino tarixində ilk dəfə olaraq yaradılan sanbalı film hesab olunur.

“Koroğlu”nun rejissoru Hüseyn Seyidzadə, ssenari müəllifi Sabit Rəhmədov. Baş rollarda Əfrasiyab Məmmədov (Koroğlu), Leyla Bədriyyəli (Nigar), Ağadadaş Qurbanov (Həsən xan), İsmayıl Dağıstanlı (Vəzir), Mərzifət Davudova (Dayə), Əli Qurbanov (Aşıq Cünun və Ali kişi), Möhsün Sənani (Həmzə) oynayıblar. Filmin ilk baxışı 1960-cı il oktyabrın 10-a təsadüf edib. Bəstəkar Cahangir Cahangirovun film üçün yazdığı musiqiləri kino idarəsinin Simfonik Orkestri ilə Şövkət Ələkbərova və Lütfiyar İmanov ifa edərək ekran əsərinin əzəmətinə daha da artırılıb.

Onu da deyək ki, yadelli işğalçılara və yerli zülmkarlara qarşı aparılan mübarizədən bəhs edən “Koroğlu” nə qədər bəyənilsə də,

Ölməz ekran əsərləri

Hüseyn Seyidzadə özü filmdən o qədər də razı qalmayıb. Səbəbi ssenarinin Moskvada əsaslı dəyişikliyə uğraması və rejissorun təzyiqlərə məruz qalması olub. O, sonralar dostlarına deyirmiş: “Koroğlu” istədiyim kimi alınmadı, fikirləşdiyim kimi çəkməyə qoymadılar”. Hər bir halda, seyrçilər bu filmi sevvə-sevvə izləyirdilər. Hər kəsin xəyalında yaratdığı Koroğlunun obrazı varkən, dastan haqqında film çəkmək və qəhrəmanın ruhuna uyğun aktyoru seçmək yaradıcı heyətin əsas hədəfi olub. Filmin sınaq çəkilişlərində 60-dan artıq aktyor iştirak edib.

Maraqlı məqamlardan biri budur ki, rejissorun təşəbbüsü ilə Muxtar Maniyev filmə 3 rolda oynayıb. Onun xatirələrindən: “Filmi çəkmək metodik kollektiv dastanlığı qəhrəmanlıq motivlərindən səmərəli istifadə etdi. Müəlliflər tamaşaçılara belə bir fikri təlqin etməyə çalışdılar ki, xalqın qəzəbi kimi, gücü və qüdrəti də tükənməzdir, onun qarşısını almaq, onu qul halına salmaq heç bir qəsbkara nəşib ola bilməz. Filmə Qırat, misri qılınc, Cənlibel qalası, Aşıq Cünunun sazi və s. xalqın birliyindəki qüvvənin rəmzi olub, əsirin ideya məzmununu daha da dərinləşdirir. Filmə mənə 3 rol həvalə olunmuşdur. Birincisi, çaparların müşayiəti ilə səfir rolunda çəkilən Ələddin Abbasovun at üstündə gəlişi göstərilir ki, oradakı çaparlardan biri mənəm. İkincisi, Əsgəran qalasındakı toy səhnəsində qapıçını oynayan şəxs çəkilişə gəlmədiyi üçün onu mən əvəz etməli oldum. Sonra Dəmirçioğlu Poladın roluna uyğun olan aktyoru tapmadıqları üçün mənə sınaq çəkilişində yoxlayaraq rola təsdiq etdilər. Beləcə, filmə 3 rolda oynadım”.

Macar alimi Mesaroş (solda) və Bakir Çobanzadənin 1926-cı ildə çəkilmiş fotosu

Gyula Mesaroş Macarıstan Elmlər Akademiyasının tanınmış alimi, türkologiya və etnoqrafiya sahəsində mühüm xidmətləri olan görkəmli macar türkoloqudur. O, XX əsrin əvvəllərində Avropada türk xalqlarının dili, tarixi və mədəniyyəti üzrə nüfuzlu tədqiqatçılardan biri kimi tanınmışdır. Birinci Türkoloji Qurultaya o dövrdə Türkiyə Etnoqrafiya Muzeyinin yaradıcısı kimi Türkiyədə yaşadığından, tədqiqatçıların bildirdiyinə görə, Türkiyədən dəvət olunan nümayəndələr sırasında qatılmışdır.

Gyula Mesaroş 1883-cü il martın 28-də Macarıstanın Sakç şəhərində anadan olmuşdur. Orta təhsilini burada başa vurduqdan sonra Budapeşt Universitetində Şərq dilləri, xüsusilə türk dilləri üzrə təhsil almış və elmi fəaliyyətini türkologiya istiqamətində davam etdirmişdir. Onun elmi maraqları arasında qıpçaq, tatar, türk və macar dilləri arasındakı əlaqələr, həmçinin Orta Asiya və Volqa-Ural bölgəsindəki türk xalqlarının mədəni əlaqələri xüsusi yer tuturdu.

Macar xalqı ilə türklər arasında əsrlərdən bəri mövcud olan mədəni və tarixi yaxınlıq gənç Mesaroşun da maraq dai-

Ankara Etnoqrafiya Muzeyi

rəsini müəyyən etmişdir. 1904-cü ildə İstanbulla gələrək darülfünunda təhsilini davam etdirən Mesaroş burada türk dilini, folklorunu və adət-ənənələrini dərinlən öyrənmiş, Osmanlı ziyalı çevrələri ilə elmi əlaqələr qurmuşdur. 1906-cı ildə təhsilini başa vurduqdan sonra Budapeştə döndən alim artıq türk dilini ana dili səviyyəsində bilirdi. “Yeni Fikir” qəzeti onun haqqında

kimi Mustafa Kamal Atatürkün diqqətini cəlb etmişdi. Cümhuriyyətin elanından sonra Etnoqrafiya Muzeyinin yaradılması gündəmə gələndə, Türkiyənin təhsil naziri Həmdullah Sübhî Tanrıver onu Ankaraya dəvət etmişdi. Mesaroş 1924-cü ildə muzeyin elmi əsaslarının hazırlanmasında iştirak etmiş və bu sahədə hesabat hazırlamışdı. O, 1926-cı ildə Bakıda keçirilən Birinci

Dunayboyundan Xəzər sahillərinə düşən işıq

Macar akademik Bakının türk zirvəsində

yazırdı: “Professor Mesaroş türk dilini o qədər mükəmməl bilir ki, bir Osmanlı türkümdən fərləndirmək çətindir”.

Elə həmin il Mesaroş Macarıstan Elmlər Akademiyası tərəfindən Kazan və Simbirsk quberniyalarına elmi ezamiyyətə göndərilir. O, tatar və çuvaş xalqlarının dili, folkloru və etnoqrafiyası ilə bağlı tədqiqatlar aparmış, 1908-ci ilə qədər Volqaboyu bölgəsində çalışaraq zəngin materiallar toplamışdır. Professor Gyula Mesaroş 20 il sonra Bakıda keçirilən I Türkoloji Qurultayda Kazan Universitetindən köhnə dostları – akademik Vasili Bartold və professor Nikolay Aşmarinlə yenidən görüşmüşdür.

Türkoloji Qurultaya Türkiyə Etnoqrafiya Muzeyinin yaradıcısı kimi qatılmışdı.

Qurultayda Mesaroşun əsas məruzəsi türk xalqlarının ortaq dil prinsipləri, fonetik və morfoloji paralellər mövzusunda idi. O, türk xalqlarının dilləri arasında qarşılıqlı anlaşıma imkanlarını, xüsusilə latın qrafikalı əlifbaya keçidin elmi əsaslarını müntəzəqqi addımı kimi qiymətləndirmişdir. O, həmçinin macar dilində türkçə lək-sik təbəqələrin mənşəyini araşdıraraq, Macarıstanın qədim türk köklərinə dair elmi faktlar irəli sürmüşdür.

Birinci Türkoloji Qurultayda professor Aleksandr Miller, Bakir Çobanzadə, Artur

Gyula Mesaroş (soldan 1-ci) qurultay nümayəndələri ilə

Macar türkoloqu və folklor tədqiqatçısı professor Gyula Mesaroş Anadolu türklərinin mədəni irsini araşdıran fədakar alim

Zifeldt və digər alimlər macar türkoloqu Gyula Mesaroşun elmi xidmətlərini yüksək qiymətləndirmişlər. Professor Aleksandr Samoylovic də çıxışında onun başqırd dili və ümumtürk dillərinin tədqiqindəki əvəzsiz rolunu xüsusi vurğulamışdı.

Mesaroş 1957-ci ilin yanvar ayında Nyu-York şəhərində vəfat etmişdir. Professor Asif Rüstəmli yazır ki, vətəndən uzaqlarda, 1957-ci ilin soyuq yanvar ayında Nyu-York şəhərində dünyasını dəyişən professor Mesaroş uzun illər I Türkoloji Qurultayın sonrakı taleyini, dostlarının və həmkarlarının Sovetlər Birliyində başlarına gətirilən müsibətləri, məşəqqətləri ürək ağrısı ilə izləmişdir.

Onun elmi irsi bu gün də Macarıstan və Türk dünyasında türkologiyanın inkişafına töhfə verməkdədir. Gyula Mesaroşun elmi fəaliyyəti türkoloji tədqiqatlarda Macar elminin öncül mövqeyini möhkəmləndirmiş, onun əsərləri türk xalqlarının dil və mədəniyyət tarixinin öyrənilməsində mühüm mənbəyə çevrilmişdir. Gyula Mesaroş – yalnız macar elminin deyil, bütün türk dünyasının dostu, türkologiya elminin beynəlmiləl səviyyədə formalaşmasına xidmət edən dərin zəkalı alimlərdən biri kimi yadda qalmışdır. Bakıda keçirilən Türkoloji Qurultaydakı fəaliyyəti onun adını türk elmi tarixinin ön sıralarına yazmışdır.

Namiq ƏHMƏDOV

XQ

Ə.DOSTƏLİ

XQ

